

Jevrejski glás

Sarajevo, april 2011. / nisan 5771.

18. april

Seder večer
ponedjeljak

2. maj

Jom Ašoa
ponedjeljak

22. maj

Lag baomer
nedjelja

5. juni

odlazak u Đakovo
nedjelja

7. juni

Erev šavuot
utorak

19. juni

posjeta grobu rabinu Rav Moše
Danonu - nedjelja

Sjećanje na proslavu Pesaha 1918.godine

Dr Samuel David Tauber,
rabin bjelovarski
sa porodicom i prijateljima

Iz pera odgovornog urednika.

Jedna lasta ne čini proljeće

Ovaj broj „Jevrejskog glasa“ izlazi teškom mukom sa zakašnjem, jer ste vi to tako željeli. Da ste mislili drugačije list bi bio bogatiji i već bi pripremali novi broj. Ovako, ne znam dokle ćemo i kako ćemo. Novina ne može izlaziti tek tako samo da bi smo imali novinu. Ona je glasilo svih nas, i nas u Jevrejskoj opštini u Sarajevu, i vas u drugim jevrejskim opštinama diljem Bosne i Hercegovine, eks-Jugoslavije, Izraela, Engleske, Amerike - širom svijeta.

„Jevrejski glas“ zato je danas i sadržajno i kvalitetno slabiji. Ni tom što nam je Aron poslao mali tekst o Roziti (veoma vrijedan), ni to što je stigao tekst Albija Atijasa iz Izraela i još jedan o Lauri Papo – nažalost, izuzetno je nedovoljno. Iz jevrejskih opština BiH samo jedan prilog - žalosno i tužno! Iz Londona ništa. Ništa ni iz Vankuvera, Njujorka, Berna, Ženeve, Pariza, Tel Aviva, Natanije, Zagreba, Novog Sada, Malage, Madrida,...Ništa.

Mi, ipak, izlazimo. Još ne znam dokle i kako. Vjerujem da ima mnogo razloga što se ne javljate, od ličnih, porodičnih, zdravstvenih... A možda već ima toliko novosti da čitate u drugim glasilima da vas mi više toliko i ne zanimamo. Postavio sam vam u prošlom broju pitanje: „Volite li „Jevrejski glas“? Odgovor, nijedan, do sada, nije stigao. Ja, eto, volim ovu novinu i u njoj volonterski radim već godinama preuzevši dužnost Odgovornog urednika, obraćam se našim čitaocima i članovima da pomognu ovu novinu, prije svega, svojim prilozima, a zatim materijalno i moralno. Mi smo jedini jevrejski list na Balkanu čiji urednici rade volonterski, bez kancelarije, foto-aparata, saradnika. Iako smo najsiriromašniji, najneopremljeniji, najvolonterskiji, ne odustajemo - mi pišemo za vas, i pišaćemo! Vama u inat. **Eli Tauber-Lelo**

„Židovski Zagreb“

Predstavljen u prepunoj dvorani HND, u organizaciji Židovske općine Zagreb, Predstavnik židovske nacionalne manjine i izdavačke kuće AGM.

Predstavljanje kulturno povijesnog vodiča „Židovski Zagreb“ sinoć je okupilo izuzetno velik broj gostiju, koje, nažalost, dvorana HND nije u cijelosti mogla ugostiti. Predstavljanje su svojim dolaskom uveličali i:

prof.dr. Ivo Josipović, Predsjednik RH
gospodin Milan Bandić, gradonačelnik Grada Zagreba

N.J.E. g. Yosef Amrani, Veleposlanik Izraela u RH
Nj.E. g. Robert Bradtke, Veleposlanik SAD u RH
akademik Zvonko Kusić, predsjednik HAZU
te mnogi drugi ugledni gosti iz političkog, kulturnog i javnog života.
Zahvaljujemo mnogobrojnim gostima na njihovu dolasku, uz posebnu

Jevrejska opština Novi Sad

Sarajlija novi predsjednik

Goran Levi izabran je nedavno za novog predsjednika JO Novi Sad. Motiv za kandidaturu, kako je naveo, bio je vezanost za jevrejstvo, dok je po izboru objasnio da nov angažman smatra časnom obavezom prema svom poreklu. Sem ovog u Opštini, Levi je inženjer rudarsko-geološkog usmerenja, poliglot i zaposlen je u firmi sa sedištem u rumunskoj prestonici.

zahvalu autorima vodiča, dr.sc. Snješki Knežević i Aleksandru Laslu, promotorima prof. dr. Žarku Puhovskom i dr. sc. Andrei Feldman, te svima onima koji su neumorno radili na pripremi ovog izdanja.

27. JANUAR - MEĐUNARODNI DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Generalna skupština UN je na Zasedanju 1. novembra, 2005. godine, usvojila Rezoluciju o obilježavanju Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta. Za datum obilježavanja izabran je 27. januar, dan kada je oslobođen najveći nacistički koncentracijski logor u Drugom svjetskom ratu, Aušvic u Poljskoj, u kojem je ubijeno više od milion i pol ljudi.

Tokom Drugog svjetskog rata skoro šest miliona Jevreja izgubilo je živote na najmonstruoznije načine, od fizičkih likvidacija, umiranja kao posljedice fizičkog rada, gladi ili stravičnih medicinskih eksperimenata.

Nažalost, zločini iz tog mračnog razdoblja nisu bili dovoljna opomena ostatku čovječanstva da smogne snage i spriječi ponavljanje takvih događaja u budućnosti.

Tragični događaji u posljednjih šest decenija, od Kambodže, preko Ruande, Bosne i Hercegovine i Gaze potvrda su da snage fašizma

nisu pobijeđene, te da podsjećanje na Holokaust nikada ne smije izgubiti na aktuelnosti. Upravo iz tih razloga, pitanje Holokausta, genocida, zločinačke prošlosti kao i negiranje počinjenih zločina se tako jako povezuje sa savremenim društvima kako se loše stvari na koje nas istorija upućuje ne bi ponovile. Obilježavanjem 27. januara,

država, njene institucije, civilno društvo i građani imaju mogućnost da se podsjetite na činjenice o Holokaustu, razmišljaju o njima, te preduzmaju aktivnosti koje su usmjerene na zauzimanje kritičkog stava prema politikama koje šire mržnju, netrpeljivost, nasilje i strah. Kada je BiH u pitanju, do ostvarivanja ljudskih prava u cijelosti može se doći samo ukoliko budu prevladani postojeći problemi u vezi sa negiranjem počinjenih zločina i genocida od 1992. do 1995. godine. Jer, poricanje počinjenog zločina je, također, samo po sebi zločin. Povodom Međunarodnog

dana sjećanja na žrtve Holokausta, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH još jednom iskazuje punu podršku Jevrejskoj zajednici u BiH u nastojanjima da dostojno obilježi stradanje Jevreja tokom Drugog svjetskog rata. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH poziva sve institucije, političke partije, nevladine organizacije i sve građane da se svojim djelovanjem konstantno suprotstavljaju politikama koje zagovaraju podjele građana na osnovu njihove nacionalne, religijske, političke ili svake druge različitosti. **Kabinet ministra**

Po peti put obilježen je 27. januar

Obilježavanje tog datuma organiziraju ove godine Jevrejska zajednica Bosne i Hercegovine, Vijeće ministara BiH, te Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u saradnji s Institutom za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Historijskog arhiva Sarajevo i Državnog arhiva Bosne i Hercegovine.

U Jevrejskoj opštini u Sarajevu obavljena Komemoracija žrtvama holokausta i prigodno obraćanje predsjednika Jevrejske opštine Borisa Kožemjakina.

U okviru teme o spašavanju Jevreja u Bosni i Hercegovini, Eli Tauber iz Jevrejske zajednice BiH govorio je o ulozu franjevacu u spriječavanju Holokausta.

Pored ostalih sadržaja, prikazan je film o logoru Jasenovac, te je održana promocija knjige "Pisma Haimu Altarcu iz koncentracionih logora u Drugom svjetskom ratu".

Otvorena je i Izložba "Logori u kojima su stradali Jevreji BiH".

Na Izložbi su prikazane fotografije logora u kojima su stradali Jevreji iz Bosne i Hercegovine, ali i zakoni na osnovu kojih su progonjeni i deportirani. Posebna pažnja skrenuta je na logor Jasenovac u kojem je stradalo najviše Jevreja iz BiH. Također, prikazani su i oni logori za koje je znalo jako malo ljudi, kao što su Kruščica kod Travnik, Đakovo, gdje su stradale žene i djeca, Ferramonti u Italiji...

Dani tolerancije - jednakost u različitosti

Izložba „Sjećanje na Holokaust“ gostovala u Zagrebu

U Zagrebu, u prostorijama Židovske općine, 26. januara, otvorena je Izložba „Sjećanje na Holokaust“. Postavka ove Izložbe je realizovana saradnjom Historijskog arhiva Sarajevo, Jevrejske zajednice BiH, Historijskog muzeja BiH i Židovske općine Zagreb. Izložba autora Eli, Sejdalije Gušuć i Milene Gašić pobudila je interesovanje kod prisutnih i medijski je bila solidno popraćena. Ispred Jevrejske opštine Sarajevo prisutnima se obratila Elma Softić-Kaunitz, generalni sekretar, a Izložbu je otvorio dr. Ognjen Kraus, predsjednik Židovske općine Zagreb.

"ŠOLET 2011"

Novo lice uspješne manifestacije

Jevrejska opština Novi Sad, naši prijatelji iz Srbije, i ove godine, jedanaesti put za redom, organizovali su tradicionalnu manifestaciju "Šolet u Novom Sadu"

Program "Šolet-a 2011", pored obilatog jela / šolet grah, naravno / i pića, imao je i odgovarajući kulturni sadržaj i obuhvatao je nastup muzičke grupe, tačnije ansambla, koji nas je pokušao zabaviti pjesmom. Naša opština je mnogobrojnoj publici pokušala da predstavi fragmente iz monodrame "Ja, Isak Samokovlija", u izvedbi glumca Hajrudina Osmića i režiji našeg prijatelja Ratka Orozovića, ali su ambijent, veliki broj učesnika i neadekvatna scena za jednu monodramu spriječili da do kraja, s dužnom pažnjom saslušamo tu izvedbu, tako da je izostala prava kritika ovog nastupa. Izgleda da kada se sastanemo sa svojim prijateljima, ne treba nam ni program, ni muzika, što u svakom slučaju ne isključuje razmišljanje o sadržaju budućih susreta.

Aktivistima Jevrejske opštine Novi Sad, naročito omladini Novosadske opštine, dugujemo zahvalnost na nesebničnom trudu da uz savjete začetnika ideje "Šoleta" i njenog autora u prethodnih deset godina, Rubena Dajča. Uložili su veliki napor, ali siguran sam da nije ostao neprimjećen od svakog učesnika pojedinačno.

Važno je napomenuti da je sarajevsku grupu sačinjavalo 30 učesnika, da smo bili pojačani jednom učesnicom iz Zenice, te da se nadamo da će naredne godine u ovoj manifestaciji učestvovati i članovi ostalih jevrejskih opština iz naše zemlje.

Boris Kožemjakin

Taglit 2010/2011

Početak 2011. godine nas nekoliko je imalo sreću da dočeka u Svetoj zemlji. Zahvaljujući Jewish agency for Israel, Taglit-birthright Israel i organizatorima iz Jevrejskih opština ex Jugoslavije, otišli smo na put koji je za nas bio mnogo značajniji od svih putovanja do sad.

Ovaj put smo stekli posebna iskustva. Naša grupa se sastojala od 43 ljudi među kojima su bili Bugari, Mađari, Rumuni, Srbi, Hrvati, Bosanci i 10

izraelskih vojnika koji su nam se pridružili po dolasku u Izrael. Koncept 10-dnevnog putovanja sastojao se od raznih izleta, svakodnevnih obilazaka gradova, kibutza, planina, mora, nacionalnih parkova itd. Posebno nas je oduševilo što smo

svaki dan imali za aktivnost obilazak Jevrejskih zajednica širom cijelog Izraela. Posjetili smo Etiopljane, Jemene, Beduine, Indijce; njihove kuće i sinagoge, uživali u tradicionalnoj muzici i hrani koju su pipremali posebno za nas. Cijeli program je bio odlično isplani-

Osijek koji su nam omogućili da učestvujemo u ovom projektu i da budemo dio internacionalne grupe Taglit 2010/2011.

Pripremila: Lea Maestro

ran pa smo za 10 dana uspjeli obići najljepša mjesta u Izraelu. Među njima su svakako Jerusalemler i Tel Aviv, ali i prirodne ljepote širom zemlje; Masada, Mrtvo more, Kineret, Golan itd. Od svega nam je posebno drago da smo upoznali mlade ljude iz okolnih zemalja i što smo s njima podijeleli ovo životno iskustvo. Šta više, unaprijed se radujemo sljedećim susretima i seminarima za omladinu gdje ćemo svaki put iznova širiti naša poznanstva.

Posebno se zahvaljujemo Jevrejskim opštinama Sarajevo, Beograd, Zagreb, Split i

Digitalizacija kulturne baštine nacionalnih društava

U Sarajevu su 12. januara, 2011. godine, predstavnici Hrvatskog kulturnog društva Napredak, Srpskog prosvjetno-kulturnog društva Prosvjeta, Bošnjačke zajednice kulture Preporod i Jevrejskog kulturno-prosvjetnog i humanitarnog društva La Benevolencija promovirali projekt digitalizacije kulturne baštine spomenutih nacionalnih društava. Digitalizacija bi obuhvatila historijsku i kulturnu građu, književne časopise, godišnjake, kalendare, spomenice. Okvirni sporazum za realizaciju ovog projekta, potpisan je maja 2009. godine, a inicijalna sredstva dao je BH Telecom. Predstavnici nacionalnih društava nadaju se da će i drugi privrednici slijediti primjer BH Telecoma, jer je projekat digitalizacije vrlo značajan i vrijedan ulaganja.

Pojava kulturnih i nacionalnih društava početak bilježi od 1892. godine kada je osnovana "La Benevolencija", pa do 1903. kada je osnovano Muslimansko kulturno-umjetničko društvo "Gajret", koje je kasnije preraslo u "Preporod". U međuvremenu su osnovani Srpsko prosvjetno-kulturno društvo "Prosvjeta", a zatim i Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo "Napredak".

Društva su funkcionirala u manjoj ili većoj mjeri sve do završetka II svjetskog rata, a dolaskom na vlast Komunističke partije Jugoslavije, 1949. godine, nacionalna društva su ugašena. Ova su društva obnovila rad nakon pobjede nacionalnih partija na prvim višestranačkim izborima u BiH. Osnivanje nacionalnih kulturnih društava imalo je za cilj prosvjetno uzdizanje, zaštitu kulturne tradicije naroda u BiH, kao i stipendiranje đaka i studenata.

Svako od društava imalo je i svoje glasilu, koja su uglavnom baštinila čuvanje tradicije i običaja naroda. Glasila su u većini slučajeva bilježila istorijske događaje, narodne običaje, tekstove koji promoviraju kulturu naroda, te narodne umotvorine kao dio narativnih predavanja. Projektom digitalizacije će biti obuhvaćena iznimno vrijedna istorijska

ZAJEDNO PRED PUBLIKU

Kulturna društva u Bosni i Hercegovini – "La Benevolencija", "Prosvjeta", "Napredak" i "Preporod" – značajna su povijesna, kulturna, i društvena činjenica. Sva četiri navedena društva važan su činilac u oblikovanju, kako posebnih etničkih kultura, tako i kulture i obrazovanja uopće u Bosni i Hercegovini. U cilju zblizavanja naših zajednica, njejujući međunacionalnu saradnju u oblasti kulture, odlučili smo se predstaviti zajedničkim programima, prvo u Sarajevu, a potom i u ostalim gradovima u Bosni i Hercegovini. Za početak smo se odlučili da organiziramo zajedničku likovnu izložbu, koja bi bila koncipirana na bazi likovnog fundusa društava i javnim predstavljanjem baštine u području narodne muzike i folklor. Oba sadržaja planiramo u maju mjesecu u Sarajevu. Od uspjeha ovih manifestacija zavise daljnje aktivnosti Koordinacije nacionalnih kulturno-prosvjetnih društava.

i kulturna građa objavljuvana u različitoj vrsti periodike koju su izdavala ova društva - informativni i književni časopisi, spomenice, godišnjaci, kalendari i druga izdanja. Predviđeno je da realizacija projekta traje nekoliko godina, što će zavistiti od donatorskih sredstava. Projekt će provoditi Media centar Sarajevo. Ovaj su vrijedni poduhvat ozvaničili na Konferenciji za medije predsjednici "Preporoda", "Napretka", "Prosvjete", i Media centra: Senadin Lavić, Franjo Topić, Mišo Krunic i Dragan Golubović, te predstavnik "La Benevolencije" i koordinator projekta Eli Tauber.

Tauber je istaknuo da je Okvirni sporazum za realizaciju ovog projekta potpisan još u maju 2009. godine, ali da je do danas tražen donator za davanje inicijalnih sredstava kako bi realizacija Projekta mogla započeti. To je i prvi sporazum kojeg su ova društva potpisala u provođenju zajedničke akcije.

Podcrtao je da će digitalizacija trajati u fazama za koje je izbor periodike već napravljen, te da već naredni mjesec počinje njena provedba. Naglasio je da izdanja nacionalnih društava koja će biti digitalizirana obuhvataju period od pet decenija, jer je određena štampa ovih

društava već digitalizirana u okviru drugih projekata. Za Franju Topića ovaj Projekt, pored velikog značaja za očuvanje kulturne baštine, ima i izniman simbolički značaj. "Već je puno toga u ovoj zemlji podijeljeno, ali i uništeno, kao što je građa u NUB-u ili Orijentalnom institutu BiH. Zato je ovaj Projekt priloga našem kolektivnom pamćenju, ali i našoj budućnosti", kazao je on.

Senadin Lavić se nada da će Projekt jednog dana biti zaokružen, te da će biti primjer nizu drugih institucija i ministarstava.

"Vjerujem da je mnogo više stvari koje nas spajaju, a ne koje nas razdvajaju. Ne vidim ni u čemu je razlika u kulturi između naroda u BiH", kazao je on. Sva će građa nacionalnih društava u BiH, nakon što bude završena njena digitalizacija, biti besplatno dostupna svim bh. građanima na pretraživoj bazi podataka Media centra Sarajevo - Info birou.

ODRŽANA REDOVNA GODIŠNJA SKUPŠTINA

U Jevrejskoj opštini u Doboju, u nedjelju, 30.01.2011. godine, održana je Redovna godišnja skupština. Izvještaj o radu u protekloj 2010. godini izložili su predsjednik, Sorel Blagojević, generalni sekretar, Dario Atijas i šef računovodstva, Vanja Jašek u prisustvu oko dvadeset članova JO u Doboju. Izvještaji su usvojeni jednoglasno. Naime, realizacija planova zamišljenih na početku 2010. godine je skoro potpuna, a ostatak će biti realizovan u 2011. godini, zaključeno je nakon izloženih izvještaja i predstavljanja plana rada za 2011. godinu.

Važnije činjenice koje su utvrđene na Skupštini, a tiču se rada JO u Doboju u 2010. godini, se odnose na uspješno uspostavljanje kancelarije sekretara, uz podršku JDC-a, koju vodi Dario Atijas, a koja je na raspolaganju svim članovima kada su pitanju rješavanje svakodnevnih administrativnih pitanja, informisanje o događajima od interesa za članove, organizacija aktivnosti u JO u Doboju, kontakti sa javnošću, medijima i drugim organizacijama. Bitno je naglasiti da su svi vjerski praznici obilježeni u protekloj godini, među kojima se posebno može izdvojiti Kabalat Šabat, koji smo priredili u junu mjesecu, uz prisustvo članova JO iz Sarajeva.

U protekloj godini, uspješno je realizovan projekat uspostavljanja biblioteke u JO u Doboju sa preko 1700 naslova, koja sada radi i vrši pozajmljivanje knjiga građanima Doboja. Tanja Vuković izabrana je za novog člana Nadzornog odbora umjesto Tanje Atijas koja od sada rukovodi bibliotekom JO u Doboju. Osim toga, održane su dvije izložbe u organizaciji JO u Doboju i izdata jedna međureligijska brošura. Takođe, nabavili smo i klavir - pianino koji stoji na raspolaganju mlađim ali i odraslim članovima u cilju muzičkog obrazovanja. Članovi JO u Doboju prisustvovali su na nekoliko događaja i druženja sa ostalim ex - YU jevrejskim opštinama, od Kladova, Tuzle, Sarajeva i Pirovca do Osijeka, Bizovca, Đakova i drugih mjesta. Pokrenuta je i uspješno realizovana akcija čišćenja Jevrejskog groblja u Doboju, a nastavak slijedi i u Derventi. Napokon, usaglašeno je da uz dobar timski rad i davanje onog dobrog od sebe za zajednicu, u cilju stvaranja pozitivne atmosfere i rezultata, a odnosi se kako na odrasle tako i na djecu, možemo očekivati isto tako uspješnu 2011. godinu.

Dario Atijas

BRAVO, ZORANE!

Već četiri godine, nevladina organizacija "Gariwo" iz Sarajeva, koja ima određena iskustva u edukaciji mladih ljudi o građanskoj hrabrosti, dodjeljuje Nagradu "Duško Kondor" za građansku hrabrost i afirmaciju građanske hrabrosti.

Ove godine, jedan od laureata je i gospodin Zoran Mandelbaum, ratni predsjednik Jevrejske opštine u Mostaru, čovjek kojem Jevreji Mostara, ali i mnogi drugi, poznati i nepoznati građani duguju zahvalnost, a mi svi zajedno iskrene čestitke.

Zoran je rizikujući i vlastiti život, u periodu 1992.-1995. godine iskazivao svoju građansku hrabrost, time što je: -intervenirao za desetine građana koji su bili zatvoreni u logorima Heliudrom i Dretelj, od kojih je njih nekoliko uspio i izvući iz logora, -pomagao mladosti Mostara različitih nacionalnosti, zaljubljenima da se precacuju na jednu ili drugu stranu rijeke Neretve i sklope brakove koji i danas egzistiraju, - u periodu najveće gladi i nestašica lijekova, dovezio konvoje s humanitarnom pomoći u tkz. Istočni Mostar, a što je ekstremistima bio dovoljan razlog da pokušaju i atentat na njega, podmetnuvši mu bombu pod automobil u zapadnom dijelu grada, u kojem je Zoran stanovao,

- činio i mnoge druge radnje, a sve u cilju da ugroženima obezbijedi izlazak iz ratne zone, da spoji ratom razdvojene porodice, da ugroženima donese hranu, lijekove, novac, ali i nadu da se zlo može dobrom pobijediti.

Jevrejska zajednica Bosne i Hercegovine je ponosna na sve što smo kao Jevreji činili u prethodnom ratu, ali smo također izuzetno ponosni što je Zoran Mandelbaum naš član, te mu u ime svih nas iskreno, još jednom čestitamo na Nagradi za građansku hrabrost.

Ženski likovi u djelima Gordane Kućić

Gordana Kućić je na književnu scenu Ex Ju prostora došla u jednom kriznom istorijskom trenutku gotovo za sve narode koji su u Jugoslaviji živjeli i gotovo svi bijahu protagonisti u njenom djelu.

Poput brusioća dijamanta, Gordana Kućić kreira svoje ženske likove. Tu je slavna balerina Riki Salom, nešto kasnije, znamenita sefardska spisateljica Laura Papo Bohoreta, te manje poznati likovi na širem fonu, među kojima su Nina, Blanki, Klara, mama Estera. Gordana Kućić, svoje ženske likove radi u maniru klasika. One poput Nataše Rostove govore čitave pasaže, naravno, ne na francuskom već na ladino jeziku bosanskih Sefarda. Tu su dugi dijalozi, značajne pauze, ali isto tako jedan sveobuhvatan senzor života, da obuhvati njihovu svakidašnjicu ma kakva ona bila. Dio istorijskog pamćenja vezan je za Stambol, jedan za Sarajevo, te Beograd, Pariz, Dubrovnik, Travnik itd. Upravo, poput paradigme majki koje su donosile djecu na svijet, one su međusobno tijesno vezane, a opet uklopljene u porodice u koje su udajom ušle uglavnom u miješane brakove. Ono što fascinira kod ovih ženskih likova njihova je nevjerojatna snaga da život započnu - mama Estera, poslije kraha nastave - Riki, u ključnim momentima spase porodicu - Blanki itd.

Ono što traje u njenom djelu je grad u kojem će se u jednom kriznom istorijskom trenutku naći Gordana Kućić - Sarajevo.

Naime, upravo kada je publikovan njen prvjenac "Miris kiše na Balkanu", u Narodnom pozorištu u Sarajevu bit će izvedena istoimena predstava kao omaž Sarajevu, a i njenoj tetki Riki Salom.

Iza toga, uslijedit će velika nesreća koja JE ZAHVATILA NJIHOV MATIČNI GRAD Sarajevo. Gorak ukus u ustima, rat, seobe, smrt i jedno djelo štampano već jedanaest godina poslije zadnjeg rata, posvećeno njenoj tetki Lauri Papo Bohoreti poznatoj sefardskoj spisateljici pod nazivom "Balada o Bohoreti".

Ne stoje uzalud kao moto ove knjige riječi: Upoznati svoju porodicu znači doznati nešto više o sebi.

Bohoretu će pred smrt, što je kuri-ozitet, čuvati katoličke časne sestre -izmrcvarenu selidbama, iscrpljenu zimom, te tragičnom pogibijom dva sina u logoru. Zbilja, čudni su putevi Gospodnji.

I možda je upravo vjera to što je sačuvalo ove žene od pogroma, jer sve ponavljaju jedan isti put...

Kao utjeha, ako postoji, publikovano je Bohoretino djelo "Sefardska žena u Bosni". Nešto kasnije i njena romansirana biografija "Balada o Bohoreti" koju će opet fasinirajućom snagom da se rodi iz pepela napisati njena nećaka Gordana Kućić.

Ženski likovi Gordane Kućić utapali su se u sredine u koje su došle, ali uvijek su zadržavale nešto svoje. Da li je to čežnja za zavičajem, tuga utopljena u njihove pjesme, miris nara iz Alhambre..

Vitalnost ovih likova možda je najbolje vidljiva iz jednog spontanog dijaloga između Riki i Blanki: "To ti je najbolja strana, ta tvoja vedrina, da je nemaš ne bi bila među živima." "A šta je tvoja?" Riki se duboko zamisli: "Znam ti si most između prošlosti i sadašnjosti, ti si jedina koja nastavlja Esterin soj." I zbilja, kroz usta Riki

Sestre Levi

Gordana Kućić

Salom, Gordana Kućić je na najadekvatniji način izgovorila ono što su ovi ženski likovi bili - mostovi. Blanki - most između Jevrejke i Srbina, Klara - most između Jevrejke i Dalmatinca, Bohoreta most između Sarajeva, Stambola i Pariza... No, svima bijaše predložak mama Estera, poput pramajke Eve koja je u svakom trenu bila kičma porodice, i njena pokretačka snaga.. Sjetimo se praznika u kući Salomovih... Vrijednoća ruku, naslijedan dar i uloga koju je imala u svojoj porodici, majka kao paradigma svih majki... Njeno prisustvo, kao i kasnije odsustvo u vidu kćeri Blanke, opet je dokaz vitalnosti loze koju u djelu Gordane Kućić nose upravo žene. Na ovom mjestu treba pomenuti odnos ovih likova prema kapitalu. Prvo osiromašena, kasnije bogata, pa opet siromašna Blanki će se morati prilagoditi ulozi koju joj je dodijelio život, poput slikovitog prikaza jevrejske kletve o imati i nemati.

Prvo supruga imućnog trgovca Marka Koraća, nakon Drugog svjetskog rata je primorana na život u „u partaji“ sa šlapavom pridošlicom koju joj je dodijelila država, Lepavom Grdić. Ono čim će biti zaokupljena Blankina i Markova kći umovanje je o dva protivuriječna društvena sistema. Naime, odrastanje Branke u Beogradu neće biti bajka, u vrijeme, kad je za mnoge, to bila. Možda su lipe u Njegoševoj ulici nijemi svjedoci njenog postojanja, jedne egzistencije u bogatsvu i siromaštvu sa porodicom, kasnije samoj.. Dešifrovanje koda vlastite krvi, niz majstorski donesenih ženskih likova, poput vinjeta, djelo su Blanke - mosta između prošlosti i sadašnjosti jedine koja nastavlja Esterin soj.

Marijana Čejović

Iz aktivnosti "Bohorete"

9. marta, Bohorete su organizovale svoju tradicionalnu osmomartovsku čajanku, na koju su bile pozvane i žene iz drugih nacionalnih društava. Bio je organizovan prigodan program. Prvo je Dušan Erak, magistar i viši asistent na Muzičkoj akademiji u Lukavici, odsvirao na gitari tri valcera i tri tanga, a zatim je Gordana Girt čitala svoju poeziju. Za kraj je organizovana tombola, na kojoj je podijeljeno dosta zgodnih poklončića. Bilo je zabavno i opuštajuće.

"Bohorete" su i ove godine za Purim odradile veliki posao oko pripreme i podjele hrane. Bilo je puno ukusnih slanih i slatkih jela koja su vrlo brzo razdijeljena. Zabava je trajala do dugo u noć.

23. marta, nekoliko članica "Bohorete" su učestvovala u emisiji na OBN televiziji pod nazivom "Zlatno doba", gdje se govorilo o kvalitetnom životu i kad se dođe u treće doba.

Sjećanje na predsjednice Ženske sekcije JO Sarajevo

U okviru svoje redovne aktivnosti, članice Ženske sekcije Bohoreta su na svom sastanku, 01.02.2011.g., evocirale sjećanja na dvije nedavno preminule bivše predsjednice, Roziku Kabiljo i Gerdu Kožemjakin.

Minutom ćutanja "Bohorete" su im odale poštu. Toplim riječima govorila je Nela Levi o njihovom bezbrižnom dječijem i djevojačkom životu u toplim roditeljskim domovima, o njihovom mukotrpnom i punom opasnosti životu za vrijeme Holokausta, a posebno se zadržala na njihovim aktivnostima u JO Sarajevo i u Ženskoj sekciji.

Na kraju Nelinog izlaganja starije članice, koje su imale priliku da se druže i rade sa Rozikom i Gerdom, evocirale su svoje uspomene na njih.

Zlata Nikolić

Marcie Lee

Mnogi ljudi vole naš grad i našu zemlju, a kad ovo kažem ne mislim samo na Sarajlije, odnosno Bosance i Hercegovce. Neki od njih ga vole iskreno, iz srca, drugi pak onako, deklarativno. Neke smo gledali na naslovnicama i o

njima su ispisane stranice i stranice novina i časopisa, posvećene su im značajne programske minute elektronskih medija. Oni drugi, meni mnogo draži, svoj odnos prema Sarajevu i njegovim žiteljima iskazuju tiho, djelatno, ali uvijek iznova gotovo neprimjetno. Takva je i Marcie Lee, profesorica religijskih studija u oblasti jevrejske i biblijske umjetnosti, rodne ravnopravnosti i socijalne pravde na Univerzitetu Arizona u Feniksu (Arizona State University - Phoenix) SAD. Ovu skromnu, simpatičnu i dragu ženu velike energije i isto toliko velike erudicije poslovi su doveli u naš grad - održala je seriju predavanja za postdiplomce Međureligijskog studija. To je morala, jer je riječ o njenom poslu, za to prima platu i od toga živi.

Ali nije morala da se druži sa ženama iz Jevrejske opštine. Nije morala da drži predavanja na Akademiji likovnih umjetnosti i u Školi primjenjenih umjetnosti. Nije morala da drži ni predavanja studentima teoloških fakulteta, ali jeste....

Članicama Ženske sekcije „Bohoreta“ održala je predavanje o snazi ženskih jevrejskih pokreta u Sjedinjenim američkim državama. Sa studentima teoloških fakulteta održala je dvije sesije: prvu na temu utjecaja žena rabina na integritet biblijskih interpretacija i drugu, ne manje zanimljivu, o ponovnom otkrivanju izgubljene tradicije jevrejske seksualnosti.

Akademcima i primjenjašima predavala je o biblijskoj umjetnosti sa posebnim akcentom na likovne teme starozavjetnih tekstova oslikane u djelima mnogih svjetski poznatih likovnih umjetnika. Otkrila im je i približila neke aspekte likovnog stvaralaštva o kojima nema ni riječi u obaveznim programima Povijesti umjetnosti koje proučavaju generacije akademaca i srednjoškolaca.

Profesorica Lee se vratila u Feniks, u sunčanu Arizonu, a nas koji smo imali sreću da je upoznamo i da se sa njom družimo i pratimo njezina predavanja grije nada da će ponovo doći u Sarajevo da bude sa nama i da sa nama podijeli svoje znanje. **Pavle Kaunitz**

Povodom obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, 27.1.2011. godine, u Jevrejskoj opštini je, pored govora o stradanjima Jevreja tokom Holokausta, također prikazan kratki dokumentarni film o logoru Jasenovac.

Ponovo iste scene stradanja, po tko zna koji put, u meni bude sjećanja na priče koje znam i čuvam iz najranijeg djetinjstva.

Priče o preživljavanju jasenovačke torture, priče koje spriječavaju od zaborava sjećanje na najhrabrije; na mog dedu Leona Maestro i sve one koji su preživjeli, a možda nisu imali šansu da ispričaju nekome tko će to zabilježiti na papir i prenositi s generacije na generaciju.

Čovjek u bijelom

Okupila se vojska u tijesnoj seoskoj kući: došao neki Jevrej iz Jasenovca, pobjegao ranjen, iscrpljen, bolji se kopaju. Sav zgažen. Ne vjeruju partizani, pa dolaze. Malko ga gledaju, pitaju nešto i odlaze sa mučninom u glavi da drugima naprave mjesta, koji čekaju da uđu i vide bjeGUNCA. Zna li ovog ili onog, ko je ubijen, ko je preživio, kako se on izvukao, ko je još preživio. Prvi put Leon Maestro gleda partizane, a za desetak dana Njemačka će potpisati kapitulaciju. Nije znao da postoje i partizanke, niti zamišljao da su partizani baš tako obučeni i naoružani, da ima mnogo vojske s brkovima, da su tako veseli i jednostavni. Možda mu se sve to samo pričinjava, jer ga u pregrijanoj seoskoj kući, nabrzo pretvorenoj u štab brigade, obliva predsmrtni znoj, a on se otima od polusna i vrtoglavice, trlja očne kapke i čelo i pokušava da odgovara na pitanja ali mu se grlo steže, nema snage da istisne riječ iz sebe, već se ona mrvni na usnama, pretvara se u šapat, u prah.

„Zašto ga mučite, čovjek samo što se nije srušio“ - rekao je jedan oficir i tog časa Leon Maestro osjeti da se soba, zajedno sa brkatim partizanima počeo okretati oko njega sve brže i brže, kao da se seoska kuća pretvorila u mlin-ski kamen koji rotira ispred njegovih očiju.

Kad se mlin-ski točak zaustavio, on je ležao u štapskom krevetu i gutao prve kaplje ruma poslije četiri godine. Pomislio je da mu niz otješnjalo grlo klize kaplje vrelog rastopljenog zlata. Rane od metaka već su zamlađivale,

Pripremila: Lea Maestro

pa su se ljekari iščuđavali. Supruga partizanskog ljekara, Jevrejka, raspitivala se za svoje, a onda mu poslala zavežljaj sa kruhom, sirom, kajmakom. U zavežljaju je bila i jedna posve bijela i nova košulja...

„Možeš li to shvatiti; ja sam dobio novu bijelu košulju, a bijelo je moja omiljena boja!“ - kaže Leon Maestro danas, 42 godine poslije događaja o kom priča. Na njemu je i danas bijela košulja kao i svih ovih godina. Tada u bolnici, zarekao se: „Leone, odsad ćeš nositi samo bijelu košulju!“.

„Ostavio sam je za Sarajevo, kad dođem da je obučem, da me moje staro društvo lakše prepozna“ - kaže Leon Maestro.

U ustaškom logoru Jasenovac nosio je jednu košulju četiri godine. Već poslije druge godine, nije se razaznavao osnovni, prvobitni materijal, ni kakvog je kroja, ni kakva su dugmad, ni kakvim je koncem i iglom sašivena. Bezbroj puta Leon ju je krpio sa stotinu različitih zakrpa, otkidajući nezakravljen komade odjeće poubijanih logoraša. U logorskom krugu i po praznim barakama bila su mala brda svečanih haljina, lanenih ženskih i muških košulja, balon-mantila, prsluka, spavačica, marama i šalova. U gomilama rublja i druge odjeće Leon Maestro nepogrešivo je raspoznavao košulje i pidžame Baruhovih sa izvezenim inicijalima, štofana odijela Levijevih, suknje Salomovih djevojaka sa kojima je plesao, prsluke i šešire Albahari-

Leon Maestro

jevih, mantile Altarčevih i dijelove ornata sarajevskih rabina. Tražeći zakrpe za svoju košulju (koja više i nije ličila na košulju), Leon Maestro se među plaštem svakakva tekstila osjećao kao u mrtvačnici - zaudaralo je ne truljenje i stvrdnutu krv, ali on se nije plašio, pa ni onda kad mu se pred očima ukazivalo pokoje haljinče njegovih ukućana - dvadeset i sedmero ih je tu razodjenuto i pobijeno. Tako su se na njegovoj logoraškoj košulji taložile zakrpe bez ikakvog reda, kadšto i bez potrebe, otrgnute od odjeće poubijanih šusterskim nožem, prišivene svakakvim koncem i neprikladnim iglama, sedlarskim i cipelarskim čuvalduzima, žicom i šilom. Svaka zakrpa stajala je na Leonovoj košulji kao zapis o jednom umrlom ili umorenom saputniku, kao uspomena na njih. Otkidao je dugmad i prišivao ih sebi. Što je na sebi nosio više uspomena na mrtve, u njemu je očvršćivala vjera u život. Zašto Leon Maestro, vodoinstalater i zaljubljenik u bijelu boju, ne bi bio taj koji će preživjeti? Neko mora sve to da zapamti, neko mora da započne i dovrši knjigu umrlih, da podigne kakav bilo spomenik, pa makar on bio od komadića tkanine. Čim se podigne na noge u partizanskoj bolnici rekli su mu da nije za vojske, pa se raspitao kuda vodi put za Sarajevo. Svoju logorašku košulju sahranio je kao mrtvaca. Tako Jevreji po prastarom običaju „geniza“ sahranjuju istrošene i oštećene obredne predmete, svoje spise i knjige i rabinske ornate. Kada je „geniza“, na

groblju se okupi mnoštvo naroda da proslavi sahranu svetih stvari. Leon Maestro sahranio je svoju košulju sam, u svečanoj tišini ravnice, i krenuo u Sarajevo.

Pješačio je osam dana (voz je uhvatio samo od Zenice do Lašve) po zemlji koju su vojska i kola izgazili, kojoj su bombe iskidale kožu, otparale pruge i potrgale puteve i počupale mostove. Rijeke uz koje se kretao još su lijeno nosile nadute mrtvace i osedlane konje na kojima su jahale ptice lešinarke i ključale po utrobama i lubanjama.

„Stao sam pred Katedralu obučen u bijelu košulju i čekao da naide neko od mojih poznanika. Stojim pola sata, sat, dva sata. Nikog! Niko da me pogleda!! Prolazi vojska, omladina, nepoznati i veseo svijet, a mene obuzima strah, onaj jasenovački strah. Neću zar umrijeti pred sarajevskom Katedralom čekajući da se pojavi poznanik. Kao da se za četiri godine čitav jedan svijet nekamo izgubio, a rodio se novi“

„Leone, znao si pobjeći iz Jasenovca, a sada pred Katedralom stojiš i ne znaš kamo ćeš!“ - kažem sam sebi. Slike u sjećanju pale se i gase i pred očima mi rukopis: „Šalje Berta Atijas, Bregalnička 19“, pa opet iznova: „Šalje Berta Atijas...“.

Deset puta vraćam sliku i uvijek isti rukopis, iste riječi. Otkud mi sad to? Gdje sam to čitao? Naravno da znam! Sa gornjeg logorskog kreveta čitao sam tu adresu na paketićima koje je dobijao logoraš, Bertin brat. Želio sam da i meni neko pošalje paket ali nije imao ko.

„Bregalnička 19“ - ponavljam i idem, žurim, posrćem, strahujem, ko zna šta se desilo i sa Bertom Atijas...

Ne treba ni govoriti da je susret bio dramatičan. Berta Atijas se onesvjestila, a onda pitala za svoje. „Ja sam među prvima pobjegao, ne znam šta je sa ostalima bilo“ - odgovarao je i Berti i ostalima. Šta drugo da im kaže? O svojoj logoraškoj košulji pričat će kasnije, kada zakrpe vremena pokriju žalost za mrtvima.

Tekst je nastao kada je Leon Maestro dao izjavu novinaru Slavku Gotovcu koji je priču objavio 13. septembra, 1987. godine, u dnevnim novinama Oslobođenje, Sarajevo.

Seminar "Sarajevo 2011"

Seminar se odigrao na Palama, malom mjestu blizu Sarajeva, između 20. i 23. januara 2011. i planiran je za učesnike od 14 do 18 godina, ali smo takođe imali jednog učesnika od 12 godina i dva učesnika od 21 i 22 godine. Imali smo 38 učesnika na ovom Seminaru, devet predavača, tri gosta i jednog volontera.

Cilj Seminara je bio istražiti fenomen jevrejskog identiteta danas sa akcentom na omladinsku tačku gledišta. Mi smo ohrabivali učesnike da govore o sopstvenim iskustvima i da nađu najmjerodavniju definiciju za biti Jevrej u današnjem svijetu.

Seminar je organizovan tako da ojača spone među omladinom iz ex jugoslovenskih zemalja.

Imali smo dva predavača iz Bugarske, Martin Levi i Polly Zaharieva. Martin i Polly su imali zajedničku temu: "Anđeli i demoni" koja je bila veoma interesantna učesnicima.

Pored ove zajedničke teme oni su imali i individualne teme: Polly sa temom "Porijeklo i značaj čuda" i Martin sa temom "Šta judaizam kaže o alkoholu i drogi", koju smo kombinovali sa temom "AIDS i opasnost koju nosi" koju su obradila tri predavača: Pavle Kaunitz - novinar, Nina Gaon - psihologinja i Lea Maestro - medicinska radnica.

Takođe je Polly, kao predstavnik BBYO iz Srbije, imala predstavljanje ove organizacije.

Elma Softić Kaunitz je vodila diskusiju o jevrejskom identitetu.

Treći dan Seminara smo imali edukativni obilazak Sarajeva, kada su učesnici imali priliku da posjete Jevrejski muzej i da čuju predavanje o Jevrejima Bosne koje je izlagao Eli Tauber.

Veoma uspješan dio Seminara bili su večernji programi: Bijela zabava, Princ i princeza zabava i Hawaii zabava, gdje su se svako veče igrale edukativne igre i kvizovi. Poslije večernjeg programa, učesnici su imali zabavu u istoj sali.

Pored predavanja i večernih programa učesnici su imali i dvije radionice: umjetničku radionicu sa Annom Kožemjakin i izraelske plesove sa Nives Beissmann, koje su bile uspješne.

Poslije interne evaluacije organizacionog tima, zaključili smo da ubuduće moramo uzeti više volontera tokom ovakvih događaja, da bismo imali više kontrole nad djecom.

Učesnici su izjavili da je Seminar bio veoma interesantan, za šta su dokaz rezultati na povratnim formularima. Prema diskusijama koje smo vodili sa učesnicima i njihovim madrihim, mi vjerujemo da će ova manifestacija postati tradicija, događaj na koji će djeca iz ex Jugoslavije moći da računaju svakog Januara.

**Organizacioni tim: Vladimir Andrić
Vedran Vajnberger**

Sa Facebook-a; Jevrejska Opština Doboj

„Izložba ručnih radova žena Doboja povodom 8. marta, Dana žena“

Ženska sekcija Jevrejske opštine u Doboju i Udruženje žena Doboje, povodom međunarodnog Dana žena - 8. marta organizuju Izložbu ručnih radova njihovih članica pod nazivom „Izložba ručnih radova žena Doboja povodom 8. marta, Dana žena“. Izložba će biti postavljena u Jevrejskom kulturnom centru (Ul. Kralja Aleksandra 31) u periodu od 01.03 - 08.03.2011. godine, i biti će otvorena za posjetioce svakim radnim danom od 10.00 - 17.00 sati. Svečano otvaranje Izložbe održati će se 01.03.2011. godine, u 17:00 sati, u prostorijama Jevrejskog kulturnog centra u Doboju.

Otvorena Izložba povodom 122. godine od rođenja Isaka Samokovlije

Ivo Andrić ga je nazvao jednim od najboljih pisaca koje je Bosna i Hercegovina dala, a Meša Selimović je rekao kako je "Samokovlija, izuzmemo li Andrića, najbolji bosanski pripovijedač nakon Kočića".

U sarajevskoj Galeriji Novi hram je otvorena Izložba povodom 122. godine od rođenja bh. pisca Isaka Samokovlije. Izložba predstavlja put kroz život autora, njegova djela, drame, balete i filmove koji su nastali iz njegovih pripovijetki i drama. Isak Samokovlija (Goražde, 3. decembar, 1889. - Sarajevo, 15. januar, 1955.) je poznati bosanskohercegovački književnik, autor djela sa bosansko-jevrejskom

tematikom. Po zanimanju je bio ljekar, a živio je u Goraždu, Fojnici i Sarajevu. Isak Samokovlija je rođen u Goraždu u porodici sefardskih Jevreja. Njegova porodica se doselila iz

Piše: Eli Tauber

Samokova u Bugarskoj, po čemu su dobili prezime Samokovlija. Nakon djetinjstva provedenog u Goraždu, odlazi u Sarajevo i završava Prvu gimnaziju, te studira medicinu u Beču. Nakon studija, radio je kao liječnik u Goraždu, Fojnici i Sarajevu.

Svoju prvu pripovjetku "Rafina avlija" objavljuje 1927., a dvije godine kasnije izlazi i prva zbirka pripovijetki "Od proljeća do proljeća" u izdanju Grupe sarajevskih književnika.

Početak Drugog svjetskog rata dočekuje u bolnici Koševo u Sarajevu, gdje je bio šef jednog odjeljenja. Ubrzo dobija otkaz i biva prinuđen nositi žutu traku s Davidovom zvijezdom, kojom su nacisti obilježavali sve Jevreje. Nakon proglašenja NDH zatvoren je od strane ustaša, te kasnije prebačen u izbjeglički logor na Alipašinom mostu u Sarajevu. U proljeće 1945. uspijeva pobjeći od ustaša koji su ga prinudno vodili sa sobom, te se krio sve do oslobođenja zemlje.

Po završetku Drugog svjetskog rata drži razne pozicije u bosanskohercegovačkim i jugoslavenskim književnim krugovima.

Uređivao je književni časopis "Brazda" od 1948. do 1951, a poslije toga je sve do smrti bio urednik u Izdavačkom preduzeću "Svjetlost".

"Izložba je prisjećanje na jednog izvanrednog čovjeka i humanistu koji je svoj život prije svega posvetio radu i liječenju ljudi. Najviše svojih djela iz književnosti stvorio je u Sarajevu, a počeo je pišući pjesme kao i svi ostali mladi pisci", riječi su autora izložbe Elija Taubera.

Lijepo riječi i sjećanja izrazio je i sarajevski glumac Miki Trifunov koji je prisustvovao otvaranju Izložbe koja bi, željom autora Izložbe, trebala posjetiti i ostale gradove Bosne i Hercegovine. "Izuzetan pisac, a prije svega humanista. Čovjek koji je ostavio traga u dramskoj literaturi. U kultnoj predstavi 'Plava Jevrejka' baš sam ja imao priliku da igram starog Gabrijela Parda. On je naše predanje, istina i naše sutra", za naš portal izjavio je glumac Miki Trifunov.

„Dani Isaka Samokovlije - Sunce nad Drinom“

Polaganjem cvijeća na bistu ispred Doma zdravlja u Goraždu koji nosi njegovo ime, danas je počela sedma tradicionalna manifestacija "Dani Isaka Samokovlije - Sunce nad Drinom". Cvijeće na bistu velikog književnika, humaniste i ljekara Isaka Samokovlije položile su delegacije Doma zdravlja, Općine Goražde, Jevrejske zajednice BiH i Jevrejske općine Sarajevo, te predstavnici Općine Fojnica, u kojoj je Samokovlija također živio i radio.

U Domu mladih Centra za kulturu otvorena je Izložba pod nazivom "Život i djelo Isaka Samokovlije", čiji je autor Eli Tauber, savjetnik za kulturu u Jevrejskoj zajednici BiH.

Izložbu u trajno vlasništvo gradu na Drini, odnosno načelniku Općine Goražde, Muhamedu Ramoviću, danas je zvanično predao Boris Kožemjakin, predsjednik Jevrejske općine Sarajevo.

"Iako smo u kontinuitetu dio ove manifestacije već sedam godina, smatrao sam da Goražde treba imati jednu ovakvu izložbu kako bi, prije svih, buduće generacije bile upoznate sa životom ali i brojnim književnim, pozorišnim i filmskim djelima koja je Samokovlija ostavio iza sebe", kazao je autor izložbe Eli Tauber. "Ja se iskreno nadam da će ova Izložba, te prelijepa Drina koja protiče kroz ovaj grad i koja je bila vječna inspiracija Samokovliji, doprinijeti i stvaranju nekih budućih književnika njegovog kalibra", kazao je Boris Kožemjakin.

Uz "Dani Isaka Samokovlije", publici u Goraždu premijerno je odlomke iz svoje monodrame poklonio pisac i reditelj Ratko Orozović. Riječ je o monodrami "Ja, Isak Samokovlija pripovijedam o Drini, ljudima i trgovcima", koju je izveo glumac Miki Trifunov, nakon čega su Goraždani, te brojni drugi gosti, mogli uživati i u sefardskim romansama u izvedbi mostarske grupe "Arkul". Manifestacija "Dani Isaka Samokovlije - Sunce nad Drinom" bit će nastavljena

u februaru, te će sve do maja u Goraždu, Sarajevu i Fojnici biti upriličen niz sadržaja, počevši od takmičenja u literarnim radovima te kviza "Život i djelo Isaka Samokovlije" u osnovnim i srednjim školama u Goraždu, zatim izložbe

i drugih sadržaja u Fojnici, te naučnog savjetovanja na istu temu u Sarajevu, gdje će u maju biti upriličena i postavka izložbe likovnih umjetnika iz Goražda "Sunce nad Drinom", gdje će biti predstavljena najznačajnija djela nastala na likovnoj koloniji "Boje prijateljstva" koja se svake godine održava u okviru Internacionalnog festivala prijateljstva. Isak Samokovlija rođen je 3. septembra 1889. godine u Goraždu, gradu koji je volio i o kojem je pisao. Gimnaziju je završio u Sarajevu, a medicinski fakultet u Beču. Između dva rata radio je kao liječnik u rodnom gradu, potom u Fojnici, a od 1925. živio je i radio u Sarajevu. Svoju prvu pripovjetku objavio je 1927. godine u listu "Jevrejski život", gdje je bio jedan od urednika, a prvu knjigu pripovijetki "Od proljeća do proljeća" objavio je 1929. u Sarajevu. Jedan je od osnivača Udruženja književnika BiH (1945). Iza sebe je ostavio bogat književni opus koji čine zbirke pripovjedaka "Nosac Samuel", "Sunce nad Drinom", "Tragom života", "Đerdan" i druge.

Samokovlija je napisao i četiri pozorišna komada - "Hanka", "Plava Jevrejka", "On je lud" i "Fuzija", kao i druga književna djela.

Umro je 15. januara 1955. godine i sahranjen je na starom Jevrejskom groblju u Sarajevu. (Izvor: Fena)

Još kada smo skupljali dokumente i aplicirali za Claims Conference (pomoć Jevrejima koji su preživjeli Holokaust), u mojim sjećanjima izvirali su događaji, međusobno nepovezani i u magli, iz perioda Holokausta. U periodu dok je još bila živa moja majka Blanka - Bukica rijetko smo pričale o tim događajima, sada jako žalim zbog toga. Da nije moje starije sestre Nele - Nehame (dobila je to staro hebrejsko ime po našoj noni Nehami Papo rođenoj Alkalaj) ja ne bih znala kada se šta i gdje dogodilo.

Majka, sestra i ja pobjegle smo iz Sarajeva kada je moj otac odveden u Jasenovac gdje je i ubijen. Bježale smo prema teritoriji gdje su okupatori bili Italijani i gdje su Jevreji mogli preživjeti i to putem preko Višegrada, Rudog i Prijepolja i završile smo u gradiću Berane.

Sada ću vam ispričati dva događaja iz tog perioda našeg skrivanja i života u Beranama, jedan je užasan, drugi smiješan.

ŠINJEL

Jedne noći probudila nas je jaka pucnjava i čuli su se uzvici i jauci. Bile su to ulične borbe u periodu kada su Italijani kapitulirali, a za gradić su se borili partizani, četnici i Nijemci. Nas tri i porodica kod koje smo se skrivale, svi smo se sklonili u donji kameni dio kuće sa uskim prozorima. Ustvari u tom dijelu kuće smo mi živjele, a dio je bila štala. Borbe su trajale cijelu noć, a sve se smirilo pred zoru. Virili smo kroz prozore. Vani je bila zlokobna tišina, nigdje nije bilo nikoga, a u daljini sam vidjela tijela poginulih pokrivena bijelim plahtama. U blizini naše kuće nalazio se ostavljen jedan šinjel. Svi smo zaključili da bi nam taj šinjel dobro došao za pokrivanje, a mogao se od njega za sestru ili mene napraviti kaputić. Ja sam bila najmlađa, jako sitna i mršava, i iako sam imala već četiri godine još sam znala da pužem. Oko nas je bila izgleda ničija zemlja, a do šinjela je svakako trebalo doći, trebalo je preživjeti zimu koja je dolazila. Rado sam prihvatila da otpužem i dovučem šinjel. Krenula sam i to veoma spretno i brzo došla do šinjela, povukla ga i krenula nazad.

Međutim, desilo se nešto grozno, što nikada nisam zaboravila. Iz šinjela je ispala ruka, kao da je bila ravno odsječena nekim ostrim predmetom, vidjela se kost, a začudo nije bilo krvi, tako da se sve jasno vidjelo.

Počela sam da vrištim, digla se i dotrčala nazad kući. Ipak, sutradan smo se pokrivali šinjelom, donio ga je neko drugi.

Još i danas, toliko godina poslije, često se sjetim tog događaja i ta mi se slika vraća baš uveče kad trebam da spavam. Imam osjećaj da sad kada sam vam to ispričala i podijelila sa vama da će mi ta slika izbljediti i prestati da me mori.

PADOBRANCI

Gradić Berane je bio oslobođen, u gradu su bili partizani, život je bio organizovaniji, imali smo pekaru, partizanske priredbe, pomoć izbjeglicama, školu u koju je išla moja starija sestra, pa čak i aerodrom u blizini grada. Jednom nas je ma-

jka odvela tamo. Aerodrom je bio smješten na travnatu poljanu i jedan se avion spremao na polijetanje. Bila je užasna buka i mene je bilo strah. Nekoliko dana kasnije igrala sam se sa djecom moga uzrasta, imala sam već pet godina, i hvalila sam se da sam vidjela avion. Jedan dječak mlađi od mene, imao je možda četiri godine, pričao nam je da im je iz sela koje je daleko u planini došla tetka i donijela kajmaka i sira. Pričala im je da su u selo pala sa neba dva čovjeka i da su teško povrijeđeni. Jedan je sav izgorio, a oba su poremetila umom, zaboravili su da govore i pričaju sve naopačke i ništa ih se ne razumije.

Prošlo je još nekoliko dana i mi mala djeca smo se igrali na prilaznom putu u gradić.

Starija djeca, među njima i moja sestra, sjedila su na zidiću uz kraj puta, a uz obalu Lima.

Odjednom su se iz šume pojavili partizani i sa njima dva čovjeka u drugačijim uniformama. Starija djeca su se digla, stala mirno i pozdravili stisnutom šakom uz čelo, bio je to tada partizanski pozdrav. Mi mali prestali smo sa igrom i stajali smo začuđeni. Ja sam pomislila to su sigurno ona dvojica. Začudo oni su bili veseli, pričali su, ali ih stvarno ništa nisam razumjela. Jedan je bio sav izgorio sa blistavim osmijehom. Nama malima dali su bombone i male okrugle čokoladne napolitanke. Mi smo radosno skakali oko njih, a starija djeca su ponosno stajala sa strane, nisu htjeli ništa da uzmu. Jedan od njih koji je imao crvenkastu kosu sličnu mojoj milovao me je po glavi i nešto pričao. Zatim su otišli dalje prema centru gradića.

Kada je nekoliko mjeseci poslije toga oslobođeno Sarajevo, majka, sestra i ja, sa još nekim izbjeglicama i uz puno problema, vratile smo se kući. Prošlo je zatim još neko vrijeme i sestra i ja smo se sladile čokoladnim napolitankama iz UN-RINOG paketa pomoći.

Rekla sam sestri da je čokoladica ista kao ona koju su mi dali dvojica ljudi "palih s neba" i ispričala sve kako mi je rekao mali dječak. Sestra se slatko smijala i rekla mi da su to bili padobranici, jedan je bio crnac Amerikanac, a drugi Englez.

LUS SEFARDIS DI SARAJ TUVJERNU SUS SOVRINOMBRIS

(NADIMCI KOD SARAJEVSKIH SEFARADA)

Na pitanje kako definisati pojam nadimak, jedan moj prijatelj, inače profesor srpsko-hrvatskog jezika, kratko mi je odgovorio: "Apozicija", što će reći da je to imenica koja stoji uz lično ime da ga pobliže označi. Ima još nekoliko objašnjenja-definicija za nadimak kao što su: "Nadimak je ime koje nije službeno, a koje se daje od strane prijatelja ili neprijatelja" ili "Nadimak može da bude dobronamjerman, pogrdan, smiješan, da ukazuje na fizički izgled, na govornu manu, mjesto porijekla, zanimanje i tome slično" Meni se ova profesorova definicija najviše dopala, pa sam je zato i izabrao za uvod u ovaj članak.

Kada je riječ o nadimcima kod sarajevskih Sefarada, bitno je napomenuti, da je pojava davanja i upotrebe nadimaka ili dodatnog imena bila mnogo češća nego kod drugih etničkih skupina u gradu.

Budući da je veliki broj sefardskih porodica imao ista prezimena, a i imena su se uglavnom ponavljala, bilo je nemoguće raspoznati o kojoj se osobi govori bez upotrebe drugog imena-nadimka.

Za ovu pojavu ima nekoliko razloga koji imaju korijene u tradiciji sefardskih Jevreja.

-Ustaljeni je običaj da se prvorodenom djetetu u porodici daje nadimak, za muško dijete Buki ili Buhor, a za žensko Bukica ili Bohoreta. Ovaj nadimak uglavnom se koristio samo u porodičnom krugu, ali nije mali broj onih koji su ovaj nadimak, u svakodnevnom životu, koristili više od pravog imena, pa su imali priličan broj dokumenta sa nadimkom umjesto sa ličnim imenom. Za ovo je najpoznatiji primjer znamenita sarajevka književnica Laura Papo Bohoreta kojoj je pravo ime Luna, i sva svoja djela je objavila čak sa dva nadimka.

-Da bi ukazali poštovanje prema roditeljima Jevreji su svojoj djeci davali imena svojih roditelja. Tako je prvorodeni sin dobivao ime djeda-očevog oca, a prvorodena kći ime babe-očeve majke, drugorođeni sin je dobivao ime djeda po majci, a drugorođena kći dobivala je ime po babi-majčinoj majci. Zamislite situaciju tri brata, koji svojim sinovima daju ime po svom ocu, onda imate tri osobe sa istim imenom i prezimenom, još ako stanuju u istoj mahali ili kući, što nije bio rijedak slučaj, onda je tu nadimak jedino rješenje da se razlikuje o kojem se djetetu radi.

Danas naše porodice su malobrojnije, pa su takvi slučajevi rjeđi, ali ima ih i sada.

Prema matičnim knjigama, koje su sačuvane u Jevrejskoj opštini u Sarajevu, vidi se da su sarajevski Sefardi svojoj djeci najčešće davali biblijska imena kao: Abraham, Aron, Benjamin, Juda, Nehama, Simha, Mazalta, Oru, a rabini bi to u matične knjige upisivali hebrejskim pismom. No, kako su se Sefardi u međusobnoj komunikaciji koristili Ladino jezikom (Djudeo espanjol), nerijetko su ta imena prevodili na jezik svakodnevne komunikacije, tako je skoro svaki Juda nazivan Leonom, što u oba slucaja znaci Lav. Rijetko koji Moise je koristio svoje lično ime. Češće je bio Moric, Moše ili Mušon. Jedan od čuvenih sarajevskih rabina, Dr. Moric Levi, u Matičnoj knjizi rođenih upisan je kao Moise, dok mu diploma doktorata nauka glasi na Moric Levi. Bilo je slučajeva da su hebrejska imena prevodena ili prilagođavana jeziku sredine kojim su se služili ostali građani: Tako se Menahem nazivao Mikom ili Mihajlom, Izahar-Oskar, Gideon skraćivan u Gidi, Perlu su zvali Biserka, Mazaltu-Tilda, Esperansu-Nada, Oru-Svjetlana itd..

-Kada bi se u porodici dešavalo da djeca umiru kratko vrijeme poslije porođaja, uobičajavalo se, uz lično ime dodavati i dodatno, za mušku djecu Hajim ili samo Haj, a za žensku Haja. Hajim na hebrejskom znači život, pa se smatralo da se na ovaj način novorođenom djetetu obezbjeđuje dug život.

-I čitanje hebrejskog rukopisa bez vokala (naročito kod nedovoljno educiranih) omogućavalo je proizvodnju interpretaciju ličnih imena. Karakterističan primjer je ime Abraham. Zbog čitanja hebrejskog slova "B i V" i ne pisanja vokala, Abraham je u latiničnom pismu najčešće pisan kao Avram, a poslije Prvog svjetskog rata doživio je transformaciju u Albert, Albi ili samo Abo.

Nadimci su bili toliko vezani za pojedinca da su u mnogim dokumentima upisivani samo sa prezimenom i nadimkom, bez pravog ličnog imena, što njihovim potomcima danas stvara mnogo problema. Ima primjera da je jedna osoba upisana u Matičnu knjigu rođenih kao Mazalta, ta ista osoba je u matičnoj knjizi vjenčanih zavedena kao Matilda, a umrla je kao Tilda, ili da osoba koja je rođena kao Abraham, vjenčan je

Istražio i zapisao: Danilo Nikolić

kao Albert, a imovina u Z.K. izvodu se vodi na Albi. Radeći na sređivanju spiskova Jevrejskog groblja u Đakovu, gdje su sahranjene logorašice stradale u zloglasnom Sabirnom logoru u Đakovu, naišli smo, u 42. redu, na nadgrobnu ploču na kojoj je pisalo samo "Salom Majka 70 god. Travnik" Bili smo sigurni da ovo Majka nije lično ime logorašice koja je tu sahranjena i nakon duže potrage iz Splita smo dobili objašnjenje da se radi o Salom Simhi, ženi koja je toliko bila dobra da su je svi zvali MAJKA

Zanimljivo je napomenuti da postoje, i najbliži potomci, a da ne znaju pravo ime svojih predaka, i ne malo se iznenade kada saznaju da im se naprimjer deda ili otac nije zvao Oskar nego Izahar, Leon nego Juda, Sami nego Smuel. Krajem prve polovine prošlog vijeka, uočava se da Jevreji počinju davati svojoj djeci lično ime koje je u prethodnoj generaciji služilo samo kao nadimak.

I ne samo da su pojedinci imali nedimke, nego postoje brojne porodice koje su uz prezime dobivale nadimak, tako imamo porodicu Baruh koja je nosila nadimak Samokovlija prema gradu Samokovu iz kojeg su došli. Kasnije, ovo Samokovlija je usvojeno kao porodično prezime. Porodica Albahari je nazivana Rabeno, a porodica Papo - Sason, Porodica Atijas - Zekić itd.

Na kraju želim napomenuti da su nadimke prema svojim sjećanjima sakupili i zapisali Ing. Isak Papo 127 nadimaka, a Regina Kamhi i Jakov Papo 125. Ing. Isak Papo je izvršio i neku vrstu klasifikacije pa je nadimke svrstao u deset grupa npr. prema tjelesnim manama, prema mjestu rođenja ili mjestu iz kojeg je neko doselio, prema zanimanju i tome slično. Interesantno je i sjećanje Regine Kamhi i Jakova Pape, jer su oni uz svaki nadimak naveli i vlastito ime i prezime, pa čak i objašnjenje zašto je ta osoba nosila određeni nadimak, npr. LA SIGJITA (sljepica) je Flora Alkalaj slastičarka na Predimaretu, vjerovatno se radilo o osobi sa slabim vidom, ili MOŠU IL FIDIDU (Moše uobraženko) službenik u školi Maldarim, u Ulici Čemaluša.

Sem praktične svrhe, nadimci su sarajevskim Sefardima davali poseban kolorit, kako po sadržaju nadimaka tako i po načinu izgovora koji se ogledao u mješavini jezika kojim su se služili u međusobnoj komunikaciji i jezika kojim su se služili u komunikaciji sa sredinom.

POLITIČKI I VJERSKI ČELNICI MAKEDONIJE PODRŽALI OTVARANJE SPOMEN CENTRA ŽRTVAMA HOLOKAUSTA

Mato Zovkić

Predstavnici političkih vlasti i vjerski poglavari Makedonije svestrano su podržali gradnju Memorijalnog centra za Holokaust nad Židovima Makedonije, te sudjelovali u otvaranju tog centra 8. do 10. ožujka u Skoplju. Od katoličkih premeta svečanostima je prisustvovao domaći biskup dr. Kiro Stojanov sa svojim gostom Mons. Santosom Abril y Castellóm, koji je donedavno bio apostolski nuncij za Sloveniju i Makedoniju, te se došao oprostiti od građanskih vlasti i vjerskih poglavara pred odlazak u mirovinu.

Duga povijest Židova u Makedoniji koju je krvavo okončala okupaciona vlast 1943.

Arheološki nalazi u Makedoniji pokazali su da je u drugom stoljeću pr. Kr. bilo na tom području rimske vlasti sinagoga, a u Stobima je u trećem stoljeću postojala snažna židovska zajednica. S vremenom su Židovi Makedonije uključeni u Istočno rimsko carstvo u kojem su ponekad bili diskriminirani, a zatim u Otomansku carevinu u kojoj su kao „narod knjige“ zajedno s kršćanima imali određenu zaštitu.

Prva sinagoga u Skoplju sagrađena je 1366. a židovska zajednica u Ohridu spomenuta je prvi put 1382. Prema turskim popisima poreznika u Štipu je 1512. god. živjelo 38 židovskih obitelji, a 1588. rabin Bitole Šlomo Avram Hakoem opisao je udruženje židovskih trgovaca. Tu je prema popisu stanovništva 1890. živjelo 4000 Židova, u Skoplju 1200, u Štipu 350, u Velesu 250. Koncem 19. i početkom 20. st. Židovi Makedonije aktivno su podupirali Ilindenski ustanak u Makedoniji. Njihovi rabini tiskali su molitvenike i druga djela u Veneciji i Solunu. Između dva svjetska rata imali su svoje škole u Bitoli i Skoplju.

Hitlerova vojska okupirala je Jugoslaviju 6. travnja 1941. a nova vlast preputila je upravu nad Makedonijom svojim poslušnicima u Bugarskoj. Oni su odmah počeli donositi diskriminatorne odredbe protiv Židova, 8. rujna 1942. oduzeli su Židovima imovinu, a 15 dana kasnije propisali da Židovi moraju na ulici nositi žutu traku; 11. ožujka 1943. silom su doveli Židove u krug tvornice duhana u Skoplju, te njih 7148 u tri skupine željezničkim vagonima transportirali u koncentracijski logor Treblinka u Poljskoj, gdje je stradalo oko 750.000 nevinih ljudi, uglavnom Židova. Među deportiranim makedonskim Židovima većina su bili djeca i mladi ispod granice punoljetnosti. Nitko od njih nije preživio. Nakon sloma nacističke Njemačke i osnivanja države Izrael većina preživjelih makedonskih Židova odeslili su u Izrael. Danas u Makedoniji živi oko 200 Židova.

Vlada Republike Makedonije donijela je god. 2000. zakon o denacionalizaciji imovine koju su oduzeli komunisti, a kako većina vlasnika židovske imovine nisu više živi niti imaju potomaka, odlučeno je da se od te imovine osnuje Fond za Memorijalni centar Holokausta te da se u Hebrejskoj mahali u Skoplju podigne Memorijalni centar žrtvama Holokausta iz Makedonije koji će biti ne samo muzej, nego i mjesto proučavanja židovske povijesti u Makedoniji, te nuditi programe za miran život građana koji su različiti po nacionalnosti i vjeri.

Škopski biskup Smiljan Čekada zauzimao se za progonjene Židove

Vrhbosanski svećenik dr. Smiljan Čekada bio je župnik u Bosanskom Brodu kada je 6. srpnja 1939. imenovan pomoćnim biskupom u Sarajevu. Za biskupa je zaređen 6. kolovoza, ali je godinu dana kasnije imenovan rezidencijalnim biskupom u Skoplju, te je službu preuzeo 8. prosinca 1940. Kao mladi biskup i bivši brodski župnik našao se prvih mjeseci Nezavisne Države Hrvatske u Slavanskom Brodu, gdje je održavan miting povodom prvih krvoprolića u novoj Hrvatskoj državi. Bilo mu je dopušteno da održi govor u kojem je osudio slogan „Srbe na vrbe“ i zlodjela nad civilima nehrvatske nacionalnosti koja su se već dogodila. Jedan vojni časnik odgovorio mu je javno da država mora nastaviti sa svojim programom, a o moralu će razgovarati nakon rata. Je li se mladi biskup u osudi državnog terora nad nevinima nadahnuo primjerom zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca koji je bio suposvetitelj na njegovu biskupskom ređenju? Na instalaciji u Skoplju javno je osudio zlodjela bugarske okupacione vlasti, a kad su makedonski Židovi silom dovedeni u Skopje pred deportaciju za Poljsku nastojao je pomoći uhićenima i zbrinuti djecu koja su ostala. Četiri dječaka je povjerio župnicima svoje biskupije na prehranu i odgoj, a sam je usvojio Eriku Weingrubera, te se o njoj brinuo kao otac. Ti spašeni dječaci su s vremenom uspostavili kontakt s preživjelom rodbinom i odlazili. Posljednja se Erika pridružila svojim u Švedskoj, te još neko vrijeme dopisivala s biskupom Čekadom. Prema svjedočanstvu Želimira Čekade, njegova bratića, stricu je bilo teško kada je Erika prestala odgovarati na njegova pisma, jer nikako nije uspio doznati što se s njome dogodilo. Nakon osnutka države Izrael uveden je dan sjećanja na Židove koji su stradali u Holokaustu. God. 1953. osnovan je Memorijalni centar Jad Vašem u Jeruza-

lemu sa zadaćom da prikuplja podatke o stradalim Židovima, ali i o onima koji su Židove spašavali uz opasnost po vlastiti život. Za njih je uvedeno priznanje „Pravednici među narodima“ i do sada ga je dobilo nešto preko 2000 takvih ne-Židova. Kada je izraelska vlada na prijedlog vodstva Centra Jad Vašem odlučila dodijeliti to priznanje i Smiljanu Čekadi, stupila je u kontakt s obitelji njegova brata Vladimira u Zagrebu, te s bivšim tajnicima fra Leopoldom Rohmesom i vlč. Božom Odošićem. Na svečanost u Skoplje bio je pozvan Želimir Čekada, Vladimirov sin, s obitelji. Priznanje je uručio ambasador Izraela u Makedoniji, David Cohen, u okviru Komemorativne akademije u kazalištu.

Na otvaranju Centra nastupilo je šest govornika, a prva je bila Ljiljana Mizrahi, predsjednica Odbora za fond Holokausta. Ona je najprije iznijela nastanak projekta i zahvalila svima koji su aktivno sudjelovali u izvedbi, zatim nabrojala građane Makedonije koji su od države Izrael dobili priznanje „Pravednik među narodima“ i najviše se zadržala na primjeru dr. Smiljana Čekade kao katoličkog biskupa u Skoplju, od 1940. do konca 1967. (On je početkom 1968. premješten u Sarajevo za nadbiskupa ali je nastavio posluživati katolike Skoplja do imenovanja novoga biskupa dr. Joakima Herbuta, 2. kolovoza 1969). Među govornicima nastupili su vice premijer Izraela Moše Ya'alon, te predsjednik Makedonije Nikola Gruevski. Najpotresniji dio svečanosti bila je molitva rabina Waltera Rotschilda za sve nepravedno ubijene Židove u pogromu holokausta – na hebrejskom i engleskom.

Deklaracija vjerskih poglavara povodom otvaranja Memorijalnog centra

Vjerski poglavari Makedonije održali su ovim povodom forum u trajanju od dva sata. U skladu s postotkom vjernika vlastite zajednice, prvi je govorio poglavar Makedonske pravoslavne crkve, arhiepiskop Stefan, zatim reis Hadži Sujeman Redžepi, te katolički biskup dr. Kiro Stojanov. Od gostiju sa strane govorio je američki rabin Andrew Baker, te rabin iz Hrvatske, Luciano Prelević. Svi su oni iz duhovne tradicije svoje Crkve ili vjerske zajednice navodili razloge za vjerom motivirano mirotvorstvo i poštovanje među različitim. Na kraju su potpisali Deklaraciju kojom vežu sebe i svoje vjernike da će promicati međureligijski dijalog i poštovanje te promicati događaje kojima je cilj jačanje tolerancije i duhovnih vrijednosti, protiv svake predrasude, isključivanja i tlačenja. „Holokaust koji je u ljudskoj povijesti ostavio trajni trag tjeskobe i patnje predstavlja jasan i realan razlog naših napora oko prevladavanja zla. Izražavamo spremnost da Memorijalni centar Židovima žrtvama Holokausta iz Makedonije podignemo u Regionalni centar za istraživanje, odgoj i sjećanje na Holokaust, kao trajni spomen i svjedočanstvo ove neshvatljive tragedije“.

„BiH mora naći snagu u različitosti“

Otvaranju Sinagoge prisustvovala su brojne uzvanice, a među njima i američki ambasador u BiH, Nj. E. Patrik Mun (Patrick Moon). Objekat Sinagoge renoviran je sredstvima Općine Zenica, te Vlade Ze-Do kantona, a koštao je pedesetak hiljada KM. - Renoviranje zgrade Sinagoge trajalo je tri godine, a ovo je prilika da iskažem zadovoljstvo zbog dva razloga – sadašnji izgled zgrade je ljepši nego što je ikada bio, te što je Zenička sinagoga, tek jedan od četiri jevrejska hrama, sačuvana u Bosni i Hercegovini, istakao je načelnik Husejin Smajlović, u pozdravnoj besjedi. Na finansijskoj potpori za renoviranje ovog zdanja, općinskim vlastima Zenice, te Vladi Ze-Do kantona, zahvalio se Jakob Montiljo, predsjednik Jevrejske opštine u Zenici. Uoči svečanog presijecanja vrpce obratio se i ambasador USA Patrik Mun,

izrazivši zadovoljstvo i zahvalivši se načelniku Smajloviću, što učestvuje, kako je kazao, «u događaju, koji osvjetljava historiju multikulturalnog života u BiH». - ... Kao što je predsjednik Obama kazao u svom inauguralnom govoru, naše šaroliko naslijeđe je snaga, nikako slabost. Nas su oblikovali svi jezici i kulture. BiH takođe mora naći snagu u naslijeđu, koje su oblikovali različiti jezici i kulture i da cijeni tu različitost na svom putu prema multikulturalnom i demokratskom društvu. Općina Zenica je napravila korak ka tome, finansirajući renoviranje ove prekrasne zgrade, kao i svojim nastojanjem da zaštiti kulturno naslijeđe Zeničke jevrejske zajednice. Iako mala, Jevrejska zajednica je mnogo doprinijela bogatstvu ovoga društva. To što je obnovljena ova sinagoga, govori i o posvećenosti različitosti, koja ovdje traje, uprkos velikom broju prepreka, kazao je ambasador Mun.

Svijet kojeg više nema PRIČA O TAUBEROVIMA

Avraham (Albi) Atijas

Bončika i Rudi Tauber su uspjeli da prežive Drugi svjetski rat i da 1945. godine dočekaju oslobođenje Jugoslavije. Iz oslobođene hrvatske Banije, zajedno sa ostalim preživjelim jevrejskim sapatnicima, vratili su se u svoje "šeher" Sarajevo. Ovaj bračni par je prošao ratnu golgotu bježeći ispred nacista i njihovih domaćih sluga, kako bi izbjegao sudbinu svoje brojne familije i jevrejskih prijatelja koji su nepovratno nestali u logorima smrti, kao što je bio Jasenovac, Aušvic i brojna druga stratišta širom tada pokorene Evrope. Bili su i zatočeni u talijanskom logoru na Rabu do njegovog oslobođenja, septembra 1943. godine. S brojnim bivšim logorašima lutali su bespućima Like, Korduna i Banije. Njihovi još nedorasli sinovi, najstariji Eli, potom i Iso odmah su se priključili partizanskim jedinicama, dok je Edo, najmlađi, to učinio nešto kasnije. Negdje pred kraj rata Bončika i Rudi su saznali za tužnu vijest da je njihov prvenac Eli-Lelo poginuo. Tuga za izgubljenim sinom se još više pojačala zbog brige oko sudbine preostala dva sina. A kad se rat završio, ovaj bračni par se donekle utješio kad su im se priključili preostali sinovi. Doduše, mlađi od dvojice, Edo bio je teško ranjen u vilicu. Bile su ga zarobile ustaše, ali su, pred napadom partizana, morali brzo napustiti teren na kojem su njega i grupu boraca zarobili. Odlučili su da prethodno likvidiraju Edu i njegove zarobljene drugove. Njemu je jedan ustaša pribio pištolj sa donje strane vilice i iz njega ispalio metak, žureći da se sa svojim povuče. Bio je očito uvjeren da je žrtvi prosvirao mozak! Ubrzo nakon njihovog odlaska naišao je jedan seljak s kolima i kad je primijetio ranjenika, natovarivao ga je na kola, nakon čega je Edo dospio

u partizansku bolnicu. Imao je sreću da mu je samo vilica stradala i metak izašao kroz usta! Tek poslije rata, nakon uspješne hirurške intervencije, Edo je bio u stanju da se normalnije hrani. U porodici Tauber život se počeo normalizirati, uprkos tuzi koja ih je sve još uvijek obavijala zbog gubitka omiljenog Lele. Na kraju su ipak shvatili

Bončika i Rudi

da se život mora nastaviti za one koji su preživjeli, a Elijeva duša neka počiva u miru, sigurno u raju. Edo je nakon izvjesnog vremena napustio Sarajevo i naselio se u Splitu, gdje je konačno osnovao svoju vlastitu porodicu. Iso je, pak, ostao s roditeljima. Uspio je da nađe svoje mjesto u filmskoj industriji koja je tada bila u stvaranju u Bosni i Hercegovini. Tu je veoma brzo napredovao, da bi konačno postao uvaženi

filmski radnik. U međuvremenu se i oženio i njegova izabranica Estera mu je izrodila sina i kćerku. Svi Tauberovi su bili saglasni da muški izdanak dobije ime poginulog najstarijeg sina i brata Elijasa-Elija, od milja nazvanog Lelo! Tauberovi su stanovali u prostranom stanu u ulici koja je prije rata nosila naziv kralja Petra, a od oslobođenja –JNA. Jednu od soba je koristio podstanar Oto sa svojom suprugom i djetetom. Široko, prostrano predsooblje je razdvajalo sve prostorije, tako da Tauberovima nije mnogo smetalo prisustvo Otove porodice, iako bi se tu i tamo sporječkali oko nekih sitnijih tekućih, a zajedničkih problema. Na drugom kraju predsooblja nalazila se velika kuhinja koja je postala centar društvenog života Bončike, Rudija i Isine porodice. U toj kuhinji, posebno u hladnim jesenjima i zimskim danima, često su bili primani i gošćeni njihovi rođaci i bliski prijatelji, među kojima su se nalazili i moji roditelji.

Bili su to jednostavni, ali izuzetno srdačni susreti koji su se kod Tauberovih održavali dva puta mjesečno, a ponekad i češće. Pored njihove cijele porodice, u kuhinji bi se određenog dana predveče našli i moji roditelji. Redovni gosti su bile i dvije udovice Nela i Paula, pa onda bračni par Maestro i još poneki bračni par. Paula-Paulička je uvijek bila posebno dotjerana, izgledala je kao prava dama u odnosu na ostale prisutne, uglavnom skromne žene. Svi bi zauzeli mjesta oko velikog trpezarijskog stola. Neke žene bi donijele izvjesne specijalitete iz repertoara bogate jevrejske kuhinje, ali bi Bončika pripremila najviše jela. No, sve te gurmanske poslastice ne bi odmah bile stavljene na stol Samo bi

se servirala crna kafa, neki rahatlokum ili kolači i započela bi priča o raznim svakodnevnim temama. Dominirao bi reski Rudijev bariton, ali ni Bončika glasom nije izostajala za njim, mada je patila od gušavosti. Razgovor ne bi dugo potrajao, jer bi Iso donio na stol dupli špil karata. Karte bi se podijelile onima koji učestvuju u igri (remiju), a s njima i nekih dvadesetak zrna graha za svakog da posluže kao, kobajagi, novac koji

igrač treba da dobije ili da njime plaća "dug"! Oni koji ne učestvuju, ostajali su kao kibiceri. Nastavak razgovora se pretežno odnosio na tok igre, uz česte uzvike koji je prate, ali bez prostačkih izraza. Za to vrijeme prisutna djeca se zabavljaju svojim igrama, u očekivanju kraja igre odraslih s kartama. U jednom trenutku većina bi se već zasilila igranja remija, a domaćica Bončika bi to osjetila, pa bi gotovo zapovijedila prisutnima: "Dragi moji, dosta smo igrali za danas. Nego, da sada postavimo stol za večeru!"

Bilo je očito da su svi željno očekivali taj trenutak. Iso bi ponovo složio sve karte u kutije i odnio ih u sobu, a sva zrna graha vratio u kesu iz koje su bili ranije uzeti. Žene bi se rastrčale da pripreme stol i jela koja su već bila dobro podgrijana. Muškarci bi se prethodno poslužili rakijom ili nekim drugim aperitivom, ako ga je bilo u kući. Djeca bi već zauzela svoja mjesta, izglednija kao i svi odrasli. I, konačno, počelo bi služenje u tanjurima, gurmanluk za gurmanlukom, uz salate. Ponekad bi se poslužilo i malo vina ili pive, ali većina je više volila da jela zalije običnom vodom sa česme ili kiselom - "kiseljakom". Kako bi obrok odmicao, sve je više raslo raspoloženje odraslih. Smjenjivali su se vicevi, pričavale dogodovštine na poslu, na ulici, sa djecom. Kolači, a za neke i još jedna kafa, nagovještavali su kraj ove sjeđeljke. I, zaista, svi gosti bi ubrzo ustali, skoro istovremeno, da bi se pozdravili sa uvijek raspoloženim i dobroćudnim domaćinima Bončikom i Rudijem, zatim i sa Isom i njegovom Esterom.

Nesamo da su odrasli bili izuzetno zadovoljni ovim susretima, već i mi, djeca smo tamo provodili lijepe trenutke, posebno za trpezom. Taj jednostavni, a za naše roditelje tako lijep provod je potrajao još dvije-tri godine. A onda se desilo nešto što je čar tih susreta, ne samo poremetilo, nego uskoro označilo i kraj druženja na taj način. Jedne rane večeri, kad je partija remija bila u toku, neko je zazvonio na vrata i to nekoliko puta, prilično agresivno. Kad je Rudi otvorio vrata, napolju su stajala dva milicionera. Pokazujući neki papir, zahtijevali su da uđu u stan, što im je Rudi odmah omogućio. Zapanjen, postavio im je pitanje šta i koga traže u stanu. Odgovorili su mu: "Dojavljeno nam je da se ovdje ljudi kockaju za novac, što je zakonom

zabranjeno!" Rudi je ostao bez riječi dok ih je uvodio u kuhinju, gdje su svi prisutni preplašeno posmatrali uniformisane osobe. Približivši se stolu, milicioneri su ponovili svoju tvrdnju da ovde kockaju za novac. Tek tada je moj otac progovorio, predstavljajući se ko je on (sindikalni funkcioner). Pokazujući na grah i objašnjavajući im u čemu se sastoji njihovo "kockanje", on je jedva uspio da ih ubijedi da se radi samo o naivnoj kućnoj zabavi u porodici i sa prijateljima. Na tome se ova neprijatna epizoda i završila, a milicioneri, prije nego što su izašli iz stana, ipak su domaćinima skrenuli pažnju da ubuduće izbjegavaju ovu vrstu rasonode. Još su dodali da je prijavu podnio jedan od njihovih komšija, jer mu je zasmatala bučna atmosfera kod Tauberovih. Domaćini kasnije nisu uspjeli saznati ko ih je prijavio. U svakom slučaju, taj nepoznati je na kraju ipak uspio u svojoj namjeri, jer ni Tauberovi, a niti njihovi redovni gosti više nisu željeli da izazivaju sudbinu, pa je zabava te vrste potpuno prestala, ali ne i obične posjete. Ali kad se Rudi razbolio i napustio ovaj svijet, a potom i mladi i perspektivni Iso koji je tek bio prevalio četrdesetu godinu života, podlegavši iznenada srčanom napadu, u kući Tauberovih je ponovo zavladao žalost. Djeca Luna i Lelo su odrastali pored majke i bake, dok nisu krenuli svojim životnim putevima. Porodica se preselila u drugi stan, a kada je Bončika osjetila da je zbog bolesti i starosti napušta snaga, odlučila je da ostatak svog života provede u zagrebačkom Domu za starije osobe "Lavoslav Švarc". U njemu je i dočekala kraj života.

Ostala mi je neizbrisiva uspomena na one godine i vrijeme kada su naši roditelji znali da se zabave i zadovolje sa tim, za sadašnje pojmove malim, beznačajnim i ne posebno atraktivnim stvarima. Nisu im za to bili potrebni ni televizija, ni kompjuteri, ni celularni telefoni (mnogi tada nisu imali ni obične, kućne), pa čak ni radio. Bilo im je lijepo i dovoljno da se međusobno susreću, družu i ispune si život "malim", ali za njih izuzetno lijepim i dragim događanjima. Bila su to druga vremena i drugi ljudi koji su, kao i Bončika i njen Rudi zračili lepotom jednostavnog življenja i neiscrpnom unutrašnjom dobrotom i plemenitošću.

Neka duše svih njih počivaju u miru. AMEN!

Obnova jevrejskog groblja u Tuzli

Prvi put u posljednjih nekoliko decenija Općina Tuzla je izdvojila sredstva za obnovu Jevrejskog groblja, koje se nalazi na prostoru iznad Slane banje.

Naime, u dogovoru sa Jevrejskom opštinom Tuzla utvrđen je način sanacije 180 grobova i nadgrobni spomenika, koji su poprilično oštećeni usljed neadekvatnog održavanja i starosti. "Općina Tuzla će pomoći u uređenju Jevrejskog groblja, koje je veoma staro. Prvi grobovi nastali su 1870-ih godina i jasno je da će obnovom grad dobiti još jedan uređeni park. Planirano je da radovi počnu u martu, a završe se u junu", kazala je Marina Rajner, predsjednica Jevrejske opštine Tuzla, koja ima 114 članova, uključujući i nekoliko porodica iz Kladnja i Brčkog. Inače, Općina Tuzla je osigurala novac neophodan za sanaciju nadgrobni spomenika i uređenje groblja, dok bi pomoć pri realizaciji radova trebali pružiti uposlenici Javnog komunalnog preduzeća Komunalac i Gradskog komemorativnog preduzeća. "Imamo dobru saradnju sa Jevrejskom opštinom i odlučili smo da naš naredni zajednički projekat bude uređenje groblja. Nažalost, Jevrejska opština nema snagu da se brine o tom projektu, pa smo odlučili da i nakon obnove o tome brinu naše pogrebno društvo i Komunalac", najavio je načelnik Općine Tuzla, Jasmin Imamović, ističući da će i u narednom periodu Jevrejska zajednica imati podršku vlasti u projektima značajnim za njene članove. Podsjećamo da je u organizaciji Udruženja "Mladi antifašisti" Tuzla, krajem prošle godine održana akcija čišćenja Jevrejskog groblja.

Hajrija, ljubavi moja

"Hajrija, koliko godina sam te tražila, zašto se nismo ranije srele, pre dvadeset, trideset godina?"

Toliko sam želela da te zagrlim, da te povedem svojoj kući, da upoznaš moju decu, da im zajedno pričamo kako sam ja bila tvoje dete", Stela je po ko zna koji put optuživala sebe, kao da je kriva što nije učinila nemoguće. "Bila sam beba kad si me uzela u naručje, verovala si da si dobila još jednu kćerku, a ja sam bila uverena da si ti moja majka". Stela je prebivala po uspomenu, nije se sećala kada i kako je stigla kod Hajrije, ali se dobro sećala kada i kako su je odvojili od nje. Sećala se i poslednjeg susreta sa Hajrijom kad je imala pet godina, rat je već bio završen, ali, to je bio susret koji je samo nagovestio konačni rastanak.

Drugi svetski rat menjao je granice na Balkanu, menjala se vlast. Polovinom 1941. rasparčano je Kosovo i Metohija, Kosovska Mitrovica je ostala pod okupacijom Vermahta. U Kosovskoj Mitrovici je bilo stotinjak Jevreja, ni toliko; bili su cenjeni kao dobri susedi i poštenu radnici, ali okupatori su ih gledali drugim očima. U takvoj sredini Bukica, Jevrejka, rodila je kćerku, kojoj su tepali Stela. Srećni tata Blagoje, Srbin, nije znao šta da radi. Prvo su sve Jevreje terali na prisilan rad, i Bukica je morala da čisti u bolnici, a onda su počeli da zatvaraju muškarce mojsijeve vere u privremeni logor. Bukica i Blagoje nisu želeli da vide kako će se razvijati situacija, rešenje je bilo napustiti Mitrovicu i otišli su u partizane. Stela je ostala kod bake Ester. No, ni one nisu morale dugo da čekaju na konačno rešenje.

Svi Jevreji oterani su u logor, muškarci, žene, deca, starci, bebe... Naravno, i beba Stela sa svojom bakom Ester. Tada još nisu znali da ih čeka dug put do logora smrti, Sajmište kod Zemuna. Hajrija je, još kao devojka, često pomagala baki Ester u kući. I ona je odmah shvatila šta se dešava sa Jevrejima; čudo je bilo da i njenu porodicu još uvek okupator nije počeo da proganja. Cigani kao da su bili pošteđeni, a Hajrija nije

bila sigurna da i njih neće zadesiti ista sudbina. Živela je sa mužem i petoro dece u Adi, selu blizu Mitrovice. Kad je čula da su baku Ester i Stelu odveli u privremni logor, krenula je sa svojom decom da ih obiđe. Dvoje starije dece plašilo se da uđe u Mitrovicu, ostali su u jednom šumarku da sačekaju mamu. Hajrija je sa troje male dece mirno ušla u logor. Stražari su, valjda, mislili da ona tu radi i niko je nije pitao šta pored nje traže deca u logoru.

Baka Ester se obradovala kad je videla Hajriju, tužni osmeh je prešao preko njenog lica kad joj je Hajrija poljubila ruku. U zagrljaju je držala Stelu koja je širom otvorila oči kad je prepoznala Hajriju, koja je uvek imala vremena da se malo poigra s njom. Stela je pružila ruke i Hajrija je uzela detence u naručje. - Blagoje je poginuo, - rekla je baka Ester, gledajući u Hajrijinom naručju lepo obučenu i negovanu unuku. - Šta je sa Bukicom ne znam. Nestala je kao da je u zemlju propala. Verovatno je i ona stradala. Oko Hajrijinih šaljvara vrtela su se njena deca, a ona je zamišljeno stajala sa Stelom u naručju, gledajući patnju na licu bake Ester.

- Ja sam stara i sam Bog zna šta će biti s nama, - baka Ester je govorila i pokazivala rukom na sapatnike koji su se smestili gde je ko stigao, - za mene nije važno, ali ovo čeljade mora ostati u životu. Baka Ester je počela da plače, plakala je i Hajrija naslućujući da se više nikad neće videti.

- Imaš puno dece, - nastavila je baka Ester kroz suze, - još jedno dete neće ti biti prevelik teret, neka raste sa tvojom decom. Hajrija je samo potvrdno klimala glavom, nesposobna da kaže i jednu reč. - Ako se Bukica vrati, ili ja, vratićeš dete, ako ne, kad odraste reci joj ko su joj bili baka i roditelji.

Sve što je rekla baka Ester, Hajrija je pomno slušala. Za momenat je spustila Stelu na zemlju, pomazila je preko nežnog lica i ona se sa isprljanom haljinicom više nije razlikovala od njene musave dece. Hajrija više nije smela da plače, s poštovanjem se pozdravila sa bakom Ester i sa Stelom u naručju krenula pravo na logorsku kapiju. Deca

Piše: Milan Fogel, Aškelon

su trčkarala oko majke, hvatajući se za njene šarene šaljvare pravila su nesnosnu galamu. Niko nije brojao decu kad je Hajrija ulazila u logor, pa ni kad je krenula napolje. Žurnim koracima grabila je Hajrija prema Adi, a deca su jedva uspevala da je stignu - Miradija, - sa osmehom na licu govorila je Hajrija i presvlačila Stelu u nove haljine, iste kao i one što su nosila druga deca u selu, - tako ćemo te od sad zvati.

Miradija se više ni po čemu nije razlikovala od Cigančića iz sela. Puzila je Miradija po kući sa podom od gline, žurila za starijom decom da izađe u dvorište, spavala je sa decom na prostirki malo izdignutoj iznad poda. Brzo je zaboravila i ono malo reči koje je znala, naučila je novi jezik, romski. Šta je rat, to nije znala, kao i većina dece iz sela. Imala je novu majku i rasla uz braću i sestre, Hajrijinu decu. Bila je najmlađa i svi su je voleli i čuvali. Nikad Miradija nije bila srećnija.

Miris rata se još uvek osećao u vazduhu, a deca su slavila slobodu, iako nisu videla razliku od dojučerašnjeg života.

Hajrija je pozvala Miradiju, koja je kao velika devojčica pošla s njom u šetnju. Bilo je proleće i Miradija je usput brala cveće da obraduje svoju majku, Hajriju. Kad joj je dala buket cveća, Hajrija je zastala, čučnula i počela da govori: - Miradija, to nije tvoje pravo ime - nije imala snage da kaže sve u jednom dahu i sela je na vlažnu travu pored puta. Miradija je odmah sela u njeno krilo, - Ti se zoveš Ester, kao i tvoja baka Ester Bahar, a mama te je zvala Stela. Mama Bukica i tata Blagoje poginuli su ratu.

- Da li se ti zoveš Bukica? - pitala je Stela, alias Miradija. - Ne, ja sam Hajrija... - Ti si moja mama, - Stela je skočila na noge i krenula prema selu, - i nije važno kako se zoveš.

- Stani, - Hajrija je zapovednim glasom zaustavila Stelu. - Ponovi šta sam ti rekla.

Stela je do sela morala da ponavlja ko je ko, Hajrija je želela da se tako oduži uspomeni na Stelinu baku i prave roditelje, a Stela je shvatila da je to nešto veoma važno i trudila se da sve zapamti. Čim su prišli prvim kućama Stela je otrčala da se igra sa decom.

Ljudima, izgleda, još uvek nije bilo dosta rata. Uvek nečim moraju da zagorčaju život, i sebi i drugima. Hajrijin muž se posvađao sa susedom zbog nekog parčeta zemlje, ko je kome jednu stopu ušao u baštu?! Pale su teške reči, psovke su zamenile dojučeršnje dobre komšijske odnose. Počeli su da sevaju noževi i sekire, neko je pozvao miliciju, na sreću, stigli su na vreme da ne dođe do krvoprolića.

- Oni su ukrali jevrejsko dete! - rekao je uvređeni komšija.

Milicioneri su se samo pogledali, odjednom su dobili dokaz da je istina da Cigani krađu decu, da li je to moguće? Razdvojili su zavađene komšije, pokušali da ih pomire, ili bar da ih zakunu da je svađi kraj. Kad su napustili selo, odmah su otišli da obaveste predstavnike, nekad brojne, jevrejske zajednice u Prištini da se u Adi nalazi jevrejsko dete.

Josifović Josif, aktivista u jevrejskoj opštini u Prištini, zajedno sa nekoliko Jevreja iz opštine, uputio se konjskom zapregom u Adu. Brzo su našli Hajrijinu kuću, a na vratima je stajao njen muž. - Koliko dece imaš? - pitao je Josif.

- Pitaj nju, - odbrusio je Hajrijin muž, - nije moje da brojim decu.

Hajrija se u pratnji dece pojavila iza muževljevih leđa.

- Šestoro, - odgovorila je, gledajući podozrivo nepoznate ljude.

- Čuli smo da kriješ jevrejsko dete, - rekao je Josif.

- Ne krijem, - Hajrija je pokazala prstom na beloputo žensko čeljade. - ona je moja.

- Kako tvoja? - Josif nije očekivao da će Hajrija priznati da je jevrejsko dete kod nje.

Hajrija je ispričala sve kako je bilo: kako je Stela stigla u njenu kuću, kako je ona rekla Steli ko je i ko su joj roditelji.

- Pošto su oni poginuli u ratu, a baba ubijena u logoru, Miradija je sada moja, - Hajrija nije u tome videla ništa sporno. - Hvala ti što si spasla dete, ali ono mora sa nama, - Josif je shvatio da

dete nije ukradeno. - Poslaćemo ga u Beograd da se proveri da li ima živih rođaka.

Hajrija nije htela ni da čuje za takav predlog, njena Miradija nikud ne ide. Josef nije imao izbora, pozvali su miliciju da preuzme dete. Milicioneri su obećali da će vratiti dete ako se ne nađu roditelji ili rođaci koji bi prihvatili Stelu, ali ništa nije pomagalo. Hajrijina osećanja su bila jača od lažnih obećanja. Stela je plakala zajedno sa braćom i sestrama, okačili su se o Hajrijine haljine, ali nejake ruke nisu mogle da spasu njihovu sestru Miradiju. Hajrija je uspela da joj doda dva kuvana jajeta za put. Kočijaš je poterao konje, a Hajrija, sva raščupana, potrčala je i zgrabila kajase, obesila se o njih svom težinom pokušavajući da zaustavi konje.

- Ne dam moje dete, - vikala je Hajrija, dok je milicija u kolima čuvala uplakanu Stelu. Kočijaš je ošinuo konje, a Hajrija je ostala da leži na prašnjavom putu. Josif, potrešen svime što se dešavalo, odveo je Stelu svojoj kući. Stela nije htela ništa da jede, kad je ogladnela pojela je jedno kuvano jaje. Morali su hitno da je prebace u Beograd, u Jevrejski dom za ratnu siročad. Hajrija je proklinjala komšiju, koga je okrivila što su joj oduzeli dete. Da je komšija prečutao, Miradija bi ceo život ostala sa svojom drugom majkom. Hajrija se zaklela da će naći Miradiju i vratiti kući.

- Imaš ti ovde dovoljno dece, - rekao je muž besno.

- Ako odeš, ne vraćaj se više.

Stela je smeštena u dom, ali nije htela ni sa kim da kontaktira. Oprali su je, promenili haljine, ali Stela nije htela da jede. Sakrila se ispod stola i pojela drugo kuvano jaje, bila je gladna, ali od nepoznatih ljudi nije htela ništa da uzme. Pričali su Steli razne priče, sa osmehom na licu je pozivali da se pridruži deci u igri, ali Stela nije reagovala. Na kraju se neko setio da Stela njih ne razume.

- Imamo li nekog iz onih krajeva? - pitala je glavna vaspitačica, kada je čula da Stela mrmlja neke čudne reči, - pa ovo dete ne zna srpski!

Ubrzo su našli partizanku iz Kosovske Mitrovice, koja je bila raspoređena na rad u Domu. Partizanka se osvrtno na sobi tražeći dete. Pokazali su joj prstom ispod stola. Spustila se polako na pod pored deteta i na tursko-romskom pitala dete kako se zove. Stela je razrogačila

oči, prvi put posle nekoliko dana našao se neko ko zna da govori kao ona.

- Zovem se Ester, a mama Bukica i tata Blagoje zvali su me Stela. Moja baka se zove Ester ...

Stela nije uspela da kaže sve što ju je Hajrija naučila, partizanka je pala u nesvest. Partizanku Bukicu jedva su podigli sa poda. Velika radost zavlada je u domu kad se proćulo da je Bukica našla izgubljeno dete.

Bukica je odvela Stelu kući, ali Stela je tražila svoju majku, ne Bukicu. Sa puno ljubavi i pažnje Bukica je pokušavala da privuče dete, ali Stela se povukla u sebe i nije prihvatila pruženu ruku. Hajrija je krenula na dug put; muž je vikao za njom da će odmah dovesti drugu ženu i da se više ne vraća u Adu. Majčinska ljubav prvi put je vodila Hajriju dalje od Prištine, u daleki Beograd. Najzad se sreća sa Stelom i Bukicom. Umesto radosti ponovo su progovorile suze, koje su odagnale Hajrijinu poslednju nadu da će Miradiju vratiti kući. Shvatila je Hajrija da se Stela našla u okrilju njene prave majke. Morala je da ispuni obećanje dato baki Ester, tada je Hajrija poslednji put videla Stelu, alias Miradiju.

Godine su prolazile, Stela je rasla, ali u njenom srcu je zauvek ostala Hajrija. Mama Bukica je na kraju odlučila da se isele u Izrael,

bila je ubedena da je to najbolje za Stelu. Stela ni onda nije zaboravila Hajriju. Pisma su se vraćala iz Ade, ili, jednostavno, nije bilo odgovora. Muž nije primio Hajriju u kuću, morala je da ode iz sela. Kuda? To niko nije znao, ali Stela nije odustala od namere da je nađe. Pisala je svima za koje je mislila da mogu da pomognu, ali niko nije znao gde je Hajrija. Na kraju je čula za istoričara Dželetovića koji je dobro poznao prilike na Kosovu. On je morao da javi tužnu vest: Hajrija je umrla kao prošnjak na ulicama Prištine. Stela je bila tužna, znala je da više ne može da se sretne sa Hajrijom, ali je mogla da sačuva uspomenu na nju. U blizini Jerusalima zasadila je drvo u šumi sećanja, čije grane će jednog dana prigrliti nekog drugog, kao što je nekad Hajrija prigrlila Stelu.

(Hajrija Imeri Mihaljić proglašena je 1991. godine za Pravednika među narodima.)

U posljednjem periodu smo kupili dvije knjige

Kira Ester, Solmaz Kamuran

Kira Ester bila je član moćne jevrejske porodice, koja se po izgonu iz Španije obrela u Istanbulu. Svojim šarmom, inteligencijom i ambicioznošću, ona je uspjela da se popne na vrh društvene ljestvice dospjevši do otomanskog dvora. Prvo je postala bliska prijateljica Hureme, žene Sulejmana Veličanstvenog, a potom i žene sultana Murata II. Bila je godinama njen lični savjetnik. Iako je pripadala svijetu moćnih i bogatih, to nije bilo dovoljno da promijeni tragični kraj njenog nevjerojatnog života.

Kakao, Mišel Kan

Nakon što inkvizicija progona Jevreje iz Španije, oni se raseljavaju po čitavoj Evropi, a neki će potražiti sreću čak i u Novom svijetu. Na egzotičnim Karipskim ostrvima otkriće biljku čudnog sjemena - kakaovac. Neki će se Jevreji vratiti u Evropu i sa sobom donijeti recepte za spravljanje čudnog napitka čokolade. Kakao osvaja evropske sladokusce. Otvaraju se neslućene mogućnosti za trgovinu.

David Alvarez drži radnju u kojoj prodaje šećer, vanilu, cimet i druge začine iz Novog svijeta, kao i kakao i priprema čokoladu. Povlačeći se pred svojim godinama i bolešću, radnju predaje unuci Luni. Godine 1761, vlast je u Bajoni zabranila Jevrejima da drže radnje za preradu kakaoa i proizvodnju čokolade i tako počinje "rat za kakao". Razočarani, Luna i David kreću u pustolovnu potragu za istorijom dolaska kakaoa u Evropu i dokazima da je baš njihov predak bio među prvim španskim osvajačima koji su otkrili kakao i prenijeli u Francusku tajne indijanske recepte za pripremanje čokolade.

Knjiga *Pisma Hajimu Altarcu iz koncentracionih logora u drugom svjetskom ratu*, koju smo dobili na poklon od autorica **Sandre Biletić i Amire Hujdur**, predstavlja svjedočanstvo o humanim djelima vrsnog apotekara i narodnog ljekara iz Vareša, Haima Altarca, tokom drugog svjetskog rata. Haim Altarc je kao Jevrej, nekim čudom i uz pomoć mještana Vareša izbjegao odvođenje u logor i cijeli rat je živio i radio kao slobodan čovjek, pomažući svima kojima je pomoć bila potrebna. Slao je pakete sa raznim potrepštinama u logore Đakovo, Jasenovac, Stara Gradiška, Lobargrad, odakle je dobivao pisma zahvale i razne molbe. Ova pisma su pohranjena u Arhivu BiH, odakle su ih autorice prikupile i objavile, da se ne zaboravi jedan plemenit i hrabar čovjek.

Knjigu *Kur'anska svjetlost na nebu spoznaje, Fethulah Guelen* smo dobili od autora knjige, a knjiga sadrži objašnjenja Kur'ana,

Od Sonje Elazar smo dobili na poklon 17 knjiga beletristike na engleskom.

Zahvaljujemo se darovaocima knjiga.

Dragi prijatelji, čitaoci Jevrejskog glasa, članovi naše Opštine,

kao što znate, Jevrejska opština u Sarajevu ima odluku Skupštine po kojoj je utvrđen minimalni iznos članarine, koji iznosi 2,00 KM/ mjesečno, odnosno 24,00 KM/ godišnje.

Nažalost, mnogi od članova do danas nisu izvršili svoju obavezu, te ovim putem apelujemo na sve članove, da ukoliko nisu izvršili svoju obavezu uplate članarine za prethodnu 2010, te tekuću 2011. godinu.

Finansijska situacija u ovoj godini je, zbog poznatih problema u društvu, državi, ali i kod naših stalnih i potencijalnih donatora, vrlo složena i teška, tako da smo primorani apelovati na članstvo da svojim prilozima, a naročito članarinom pomogne rad Opštine i to što ranije.

Ukoliko imate bilo kakvih pitanja u vezi s ovim, ali i u vezi sa aktivnostima Jevrejske opštine, budite slobodni da nam se obratite.

Moja kuhinja „Askefard”. Rozita Ileš

U okviru aktivnosti vezanih za obilježavanje Madridskog festivala Ellas Crean (One stvaraju), Institut Servantes u Beogradu predstavio je knjigu Rozite Ileš „Moja kuhinja „Askefard” koja se bavi jevrejskom kuhinjom, ponašanjem za stolom i običajima. Ovaj jedinstveni kulinarški vodič ima za cilj da još više približi

dvije kulture jednog naroda. Različite navike sefardskih Jevreja donijele su sa sobom i nove običaje koje su kasnije prilagođavali običajima mjesta koja su naseljavali, što je od svakog jela pravilo jednu novu verziju, zasnovanu na jevrejskoj tradiciji. U ovoj knjizi autorka pokušava da spoji ukuse i mirise različitih, tradicionalnih recepata hebrejske kulture iz Centralne Evrope, sa kuhinjom Balkana i Bliskog Istoka.

Rozita Ileš je predsjednica kulturne asocijacije Tarbut Sefarad (Sefardska kultura) za Mihai i Marbelju u Španiji. Po profesiji je novinar, pisac i profesor hebrejskog jezika, saraduje i sa časopisom Focus. **Aron Albahari**

Regina Kamhi

Rođena je 1915. u Sarajevu. Kao jevrejka je 1941. s dvoje male djece pobjegla u, od Talijana okupirani, Mostar. Od 1942. Godine bila je zatočena je u talijanskom logoru Lopud i Kapor/Rab. Nakon kapitulacije Italije odlazi u partizane, a poslije rata bila je istaknuti funkcioner i izuzetno aktivna članica Ženske sekcije Jevrejske opštine u Sarajevu. Radila je u Uredu za socijalno osiguranje. Posljednje godine života provela je u Domu "Lavoslav Švarc" u Zagrebu. Tamo je uspjela da zajedno sa Jakovom Papo izda dvije knjige: oslovice i izreke i Sačuvano od zaborava: usmena baština sarajevskih Sefarda. Svake godine čalnice "Bohorete" su je posjećivale i uvijek ih je dočekivala sa osmijehom, kolačima i lijepom riječju. Njen odlazak, iako je doživjela duboku starost, ostaće za našu zajednicu nenadoknadiv gubitak.

Hajrudin Mulalić - advokat

10. marta ove godine preminuo je Hajrudin - Hajro Mulalić u 87-oj godini. Sa Hajrom smo se zblížili tokom ovog posljednjeg (1992-1995) rata. Osvojio nas je svojom blagom naravi, svojim širokim i svestranim obrazovanjem, principijelnim stavovima, a prije svega spremnošću da pomogne svakome kome je pomoć potrebna, a on bio u mogućnosti. Hajro Mulalić rođen je 10.03.1924.g. u Livnu. Od svoje desete godine živi u Sarajevu gdje se školovao i diplomirao

na pravnom fakultetu 1950g. U mladosti aktivan sportista i angažovan društveni radnik, u bogatoj radnoj karijeri bio je sudija u Trebinju, Kiseljaku i Sarajevu, a potom vodi svoju advokatsku kancelariju. Posljednje četiri godine pred penzionisanje radi kao pomoćnik generalnog direktora u Elektroprivredi BiH. Sem svoje pravne struke kojom se vrlo uspješno bavio čitav svoj radni vijek, Hajro se bavio slikanjem i pisanjem. Iza njega je ostala pozamašna kolekcija slika zavidne umjetničke vrijednosti. Prije nekoliko godina izdata mu je knjiga "Vakufi u BiH", a napisao je i "Istoriju advokature u BiH." Za nas je od posebnog značaja njegov rad "Jevreji advokati u BiH." Smrću gospodina Hajre Mulalića izgubili smo dragog prijatelja i dragocjenog pravnog savjetnika. Njegovoj supruzi Zori, njegovim sestrama, Ensi i Remsi izražavamo iskrenu sućut. **D.N.**

Dragi članovi Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine,

približava se i dvanesti po redu "Bejihad" i prilika da se ponovo nadete s prijateljima u Opatiji, u periodu od 24.8.- 31.8.2011. godine.

Svi gosti, učesnici će biti smješteni u Hotelu "Adriatic".

Paralelno sa "Bejahadom" se održava i već tradicionalni "Bejahad mladih" za mlade od 24-40 godina života.

O detaljima ovogodišnje kulturne scene "Bejahad", cijenama za učesnike, ali i Vašim prijedlozima i sugestijama, imat ćemo priliku razgovarati u sali Jevrejske opštine u Sarajevu, u subotu 23.04.2011. godine sa početkom u 19,00 sati.

Tom prilikom, kao i obično, prikazat ćemo kratki film sa prošlogodišnjeg "Bejahada", te predstaviti časopis "Bejahad 2010".

Pozivamo vas da svojim prisustvom doprinesete afirmaciji manifestacije, te dobijete veoma korisne informacije o sadržaju i svim drugim aspektima "Bejahada 2011".

SOCIJALNA SEKCIJA

DANILO NIKOLIĆ 40 KM
Povodom godišnjice smrti Donke Nikolić

GREBO ZDRAVKO 200KM

OGNJENKA FINCI 200KM

HEDA ŠAMANEK KAUNITZ 50KM

Povodom 50 godina od smrti oca dr.Pavla i 35 godina od smrti majke Elfride Kaunitz

PAPO MORIS 50KM

Povodom godišnjice smrti majke Papo Flore, rođ. Salom, preminule u logoru Đakovo, marta 1942. godine

PAPO LEA i GRGIĆ RAŠELA 100KM

Povodom godišnjice smrti majke Kajin Hane preminule u martu 1993. godine

PAPO LEA I MORIS 100KM

Povodom smrti našeg nećaka i rođaka Levi Mihela - Mikija koji je preminuo u Tel Avivu

BORIS, LIDIJA I SONJA MANUŠEV 100KM

Povodom četvrte godišnjice smrti naše drage Loti Altarc Manušev

SVETOZAR SUBOTIĆ 50KM
Sjećanje na suprugu Elu Baruh Subotić

NELA,LEO I BERTO LEVI 300 KM

povodom 15 godina od smrti naseg dragog Levi Haima njegovi najmiliji Nela, Leo, Zeki i Natan, Berto,Vera i Robert

AVRAM ATIJAS 100 KM

JEVREJSKA OPŠTINA

DEJAN DAMJANOVIĆ 200 KM

Za rad Jevrejske opštine

JADRANKA,ZLATA, VIKTOR i JOŽI 40 KM

Za rad Jevrejske opštine

SOFIJA KAUFER 50 KM

Povodom godišnjice smrti supruga Leopolda

VLADIMIR ŠAMANEK 100 KM

Za rad Jevrejske opštine

AVRAM ATIJAS 100 KM

za istraživanja istorije Jevreja

JEVREJSKI GLAS

ALBAHARI MARIJA I ARON 50 KM

Sjećanje u povodu 19. godišnjice smrti supruga i oca Leona

OMLADINA

MARCIE LEE 100 USAS

Za rad Omladinske organizacije

JESSICA LANGSAM (Boston, USA) 400KM i akustična gitara

Za omladinsku edukaciju i art radionicu

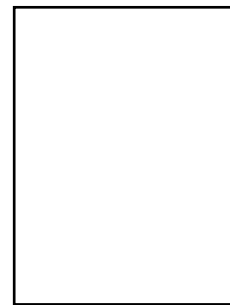
BOHORETA

Zlata Šego 50KM

Pomen na roditelje Memes Šaula i Blanku te ujaka Mačoro Samuela Sumbula

Exp.

Zajednica jevrejskih opština
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

Došao je trenutak koji smo svi dugo čekali!

JUBILARNI GESHER SEMINAR

Bugarska, 19 - 22.05.2011.

*Dragi ljubitelji vrhunskih seminara,
ove godine slavimo deseti rođendan najvećeg regionalnog jevrejskog omladinskog
seminara GESHER-a.*

Za sve dodatne informacije kontaktirajte:

Lea Maestro

+387 61 365 000

maestrolea@hotmail.com

Požurite sa prijavljivanjem jer je broj mjesta ograničen!
Nemojte propustiti ovaj jedinstveni događaj!

Vidimo se u Bugarskoj!!!! ☺

Vaš Geshher tim